

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 52.

Onsdagen den 21 maj, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och ledes förhandlingarna därvid av herr vice talmannen.

§ 1.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 138, i anledning av väckta motioner om inköp för statens räkning av Höganäs—Mölle järnväg; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 2.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 139, i anledning av väckt motion om extra krigstidstillägg för år 1918 åt å allmänna indragningsstaten uppförda kronofogdar begärdes ordet av

*Ang. extra
krigstids-
tillägg åt vissa
kronofogdar.*

Herr Lithander, som yttrade: Herr talman! Statsutskottet har här efter vad jag kan finna icke ingått på någon realbehandling av själva saken. Det har icke yttrat sig om, huruvida det speciella krav, som här har framställts, är befogat eller icke, utan nöjt sig med att säga: vi hava i övriga fall icke kunnat gå med på liknande krav. Och därför går man icke heller med nu. Därför att man alltså förut icke velat göra rättvisa åt personer av samma kategori, så vill man icke heller göra det nu.

Jag har emellertid i min motion framhållit, att ifrågavarande kronofogdar mot sin vilja hava tvungits att frånträda sina tjänster. Och i följd därav synes det mig, att de böra vara berättigade att även efter tjänstens frånträdande åtnjuta samma förmåner, som skulle tillkommit dem, därest de fortfarande varit i tjänst. Jag kan icke se annat, än att detta yrkande innebär enbart en gärd av rättvisa, och det finnes enligt min mening icke något talande skäl, varför utskottet icke kunnat bifalla denna framställning om att göra rättvisa åt dessa personer.

Då nu emellertid här föreligger ett enhälligt statsutskottsutlåtande, så är det ju mycket ringa utsikter till framgång för ett yr-

Ang. extra
krigstids-
tillägg åt vissa
kronofogdar.
(Forts.)

kande i motsatt riktning. Och detta är också, herr talman, den enda anledningen, varför jag icke här gör något yrkande. Men jag har icke velat låta denna punkt passera utan att göra ett uttalande om, att jag anser, att man här icke gör rättvisa åt denna grupp så, som man borde göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Ang. krigs-
tidstillägg åt
två f. d. läro-
verkslärare.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 140, i anledning av väckt motion om krigstidstillägg och extra krigstidstillägg för år 1918 åt f. d. läraren vid pedagogien i Falkenberg Gustaf Hedén och f. d. läroverksadjunkten Adolf Henrik Hallberg. Därvid yttrade

Herr Lithander: Herr talman! Jag har anledning att göra samma uttalande i detta fall som i näst föregående fråga. Jag skulle dock här vilja tillägga, att jag finner det nästan upprörande, att icke staten, när dyrtiden inträffar, vill bereda dessa personer samma förmåner som om de fortfarande vore i statens tjänst, då staten själv har träffat anordningar, som satt dessa personer ur tjänst emot deras egen vilja, och då man vet, att den ena av de personer, det här gäller, varit i statens tjänst i 28 år, nämligen från 1865 till 1893. Man fyller därvid enligt min mening icke de krav på rättvisa åtgärder, som med skäl kunna ställas på statsverket.

Den ena av dessa båda sökande är fyllda 75 år, och han är i saknad av den arbetskraft, som behövs för att fylla ut den ytterst knappa pension, som statsverket har beviljat honom. Det är ju så, att den beräkning, efter vilken ersättning nu utgår på indragningsstaten, har fastställts för så lång tid tillbaka, att det icke finnes någon möjlighet för någon människa att kunna existera på det, som i denna form kommer honom till del. Jag vet, att i detta fall äro alldeles särskilt svåra omständigheter för handen, i synnerhet beträffande den ena av ifrågakvarande personer. Det kan icke vara riktigt, synes det mig, att riksdagen skiljer sig ifrån denna fråga på det sätt, som här skett.

Och att det icke är något principiellt oriktigt, som man begärt, framgår i alla fall därav, att man för det kommande, efter vad jag förstätt, har godkänt principen. Men man har icke velat göra rättvisa för den tid, som passerat.

Jag har alltså, herr talman, härmed endast velat giva uttryck åt mitt ogillande av behandlingen av dessa frågor. Även här är det enbart den omständigheten, att bakom detta utlåtande står ett enhälligt statsutskott, som gör, att jag icke nu anser mig med någon utsikt till framgång kunna göra det yrkande, som jag i motsatt fall skulle velat göra.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogos vart för sig statsutskottets memorial:

nr 141, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor; och

nr 142, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om löne- och pensionsreglering för lärarpersonalen vid folkhögskolor m. m.

Utskottets i nämnda memorial gjorda framställningar biföllos av kammaren.

§ 5.

Till avgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande, nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående ändrade grunder för beskattning av kooperativa föreningar.

*Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.*

Genom proposition, nr 222, av den 7 mars 1919, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:ten, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) Förordning

om ändrad lydelse av 9 § 1 mom. och 11 § förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst.

Härigenom förordnas, att 9 § 1 mom. och 11 § förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst skola hava följande ändrade lydelse:

9 §.

1 mom. Till inkomst av kapital räknas:

- a) — — — — —.
- b) — — — — —.
- c) utdelning å aktier i inländska aktiebolag och å lotter i solidariska bankbolag;
- d) utdelning å aktier i utländska aktiebolag; samt
- e) vinstutdelning å insatser i föreningar för ekonomisk verksamhet.

11 §.

1 mom. Vid beräkning av skattskyldigs inkomst nästföregående år må avdrag icke ske:

- a) — — — — —.
- b) — — — — —.
- c) — — — — —.
- d) för vad — — — — — å skuld.

2 mom. Däremot må avdrag ske:

- 1:o) — — — — —.

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

- 2:o) — — — — —
a) — — — — —
b) — — — — —
c) med skäligt — — — — — yrke.

Har kooperativ förening av vinsten å sin kooperativa verksamhet lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, må föreningen åtnjuta avdrag för dylik utdelning.

Avdrag må jämväl ske:
för — — — — — delägare.
I det fall — — — — — rum.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1920.

2) Förordning

om ändrad lydelse av 7, 8, 9 och 11 §§ förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt.

Härigenom förordnas, att 7, 8, 9 och 11 §§ förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt skola hava följande ändrade lydelse:

7 §.

Vid den uppskattning, som för taxering äger rum, hänföras:

- 1:o) — — — — —
2:o) till inkomst av kapital:
a) — — — — —
b) — — — — —
c) — — — — —
d) vinstutdelning å insatser i föreningar för ekonomisk verksamhet;
3:o) — — — — —

8 §.

Såsom inkomst taxeras icke:

vad som — — — — — avdrag;

vinst å — — — — — därutöver;

ersättning för skada — — — — — bosatt.

9 §.

Vid uppskattning — — — — — delägare.

För värdeminskning — — — — — anvisningarna.

Har kooperativ förening av vinsten å sin kooperativa verksamhet lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, må föreningen åtnjuta avdrag för dylik utdelning.

11 §.

Vid taxering av inkomst må avdrag icke ske:
för — — — — — skuld.

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.

(Forts.)

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1920.

Utskottet hemställde, att förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herr *Örne*, som hemställt om bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande proposition med den jämkning,

att 9 § 1 mom. punkt e) av förordningen den 28 oktober 1910 angående bevilning av fast egendom samt av inkomst erhöles följande lydelse:

e) i fråga om andra skattskyldiga än föreningar för ekonomisk verksamhet vinstutdelning å insatser i sådan förening; samt

att 7 § av förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt, 2:o, punkt d) erhöles följande lydelse:

d) i fråga om andra skattskyldiga än föreningar för ekonomisk verksamhet vinstutdelning å insatser i sådan förening;

av herrar *Källman*, *Johansson* i Kullersta, *Uddenberg* och *Lövgrén* i Nyborg, vilka instämt i herr *Örnes* reservation; samt

av herrar *Rosén* och *Wikström*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Källman*: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarna behaga finna, så är detta bevillningsutskottsbetänkande till sitt innehåll mycket fränt mot den kooperativa rörelsen. Om anledningen till detta är att söka i den omständigheten att, då detta ärende handlagts, vid bevillningsutskottets bord suttit icke mindre än 7 grosshandlare, lämnar jag därhän. Emellertid kunna ju dessa icke hava undgått att påverka utskottets uttalande.

Det förhåller sig verkligen så. Jag har icke tidigare tänkt på den saken, men jag tyckte det var intressant att se efter, vad de ledamöter, som deltog i behandlingen av detta ärende, voro till sina borgerliga yrken, och då fann jag, att vid bordet sutto 4 grosshandlare, tillhörande högerpartiet, och 3 grosshandlare, tillhörande det liberala partiet; dessutom finnas några andra ledamöter tillhörande handelskammare och sålunda intresserade för privathandeln. Det är uppenbart, att vid sådant förhållande bevillningsutskottet ingalunda skulle vara vänligt, vare sig mot den kungliga proposition det här gäller eller mot den kooperativa rörelsen.

Min uppfattning har varit och är, att det förevarande betänkandet verkar som ett slag mot den samhällsnyttiga verksamhet, som bedrivs av våra kooperativa föreningar, vare sig det gäller konsumentorganisationer eller lantmannakooperationen. Jag har också

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

sett det så, att utskottsmajoritetens uttalanden verka som ett stöd åt varufördyringen i allmänhet, och därmed understödjer man den brandskattning, som ofta onödigtvis förekommer genom uppehållande av alltför många mellanhänder. Betänkandet är också ovänligt mot den även nationalekonomiskt riktiga principen att förkorta avståndet mellan producenter och konsumenter genom avskaffandet av onödiga mellanhänder.

Jag hoppas, att kammarens ledamöter medge, att detta ärende är så pass viktigt, att det må tillåtas en liten kort granskning av, vad utskottet anfört.

Först vill jag då fästa uppmärksamheten på, att propositionens innehåll icke är någon större nyhet. Den innehåller icke någon som helst ny princip. Det är sålunda icke fråga om, att i skattelagstiftningen införa någon ny grundsats, utan det gäller att på ett otvetydigt sätt fixera den grundsats, som 1910 godkändes av statsmakterna. 1919 års finansminister står helt och hållet på den ståndpunkt, som var Kungl. Maj:ts och riksdagens 1910. Det är i tre avseenden, som här föreslås förändringar, dock med bibehållande av 1910 års principer. Dessa förändringar äro, för det första, att grunderna för återbärandet icke behöva vara bestämda före köpet eller försäljningen, för det andra, att avdrag också skola få ske för återburen vinst, även om föreningen sålt till andra än medlemmar, och, för det tredje, skärpes Kooperationens beskattning genom att den, som uppbär ränta eller vinst på insatser i kooperativ förening, blir skattskyldig därför.

Utskottet erkänner till en början, »att Kooperationen, hällen inom sin naturliga ram, fullföljer ett ändamål, som är ej blott privatekonomiskt utan ock av betydelse från allmän hushållningssynpunkt. I den mån detta är fallet», säger utskottet, »föreligger givetvis anledning till uppmuntran från det allmännas sida.» Men när utskottet sagt detta, har det upptäckt, att Kooperationen under de sista åren växt i ganska betydande omfattning, och när så är fallet, fortsätter utskottet: »I belysning av dessa siffror torde icke med fog göras gällande, att Kooperationen är *i behov* av större skatteförmåner.» Närmare till hands låge att överväga om icke hittills givna förmåner kunde undvaras o. s. v.

Jag vill för min del framhålla, att Kooperationens allmännyttiga karaktär ingalunda har förändrats genom det förhållandet att Kooperationen vunnit ökad anslutning på de senare åren. Jag vill i det avseendet framhålla tre synpunkter.

Den kooperativa rörelsen är fortfarande enligt min mening *nationalekonomiskt nyttig* genom att den söker avskaffa onödiga mellanhänder. Det är uppenbart för var och en, som haft intresse att i någon mån studera vårt handelsväsen, att vi hava alltför många mellanhänder av olika typer här i landet, och deras egentliga huvuduppgift är väl ändå, även om det icke erkännes, att fördyra varorna så mycket som möjligt. Om jag antar, att 75 % av våra till bortåt 40,000 uppgående privathandlare äro överflödiga, så

följer därav, att man uppehåller bortåt 30,000 lokaler, som äro onödiga, och bortåt 30,000 varulager, som också äro onödiga, och följden blir dels onödigt fördrjade omkostnader i varudistributionen och dels försämrade varor genom upprätthållandet av alltför många lager.

Vidare är Kooperationen *folkuppfostrande* framför allt genom sin kamp mot kreditsystemet. Kooperationen har försökt lära det svenska folket och framför allt det svenska småfolket, att man skall köpa för de medel man har förtjänat och icke för de inkomster, som man framdeles kommer att förvärva. Jag behöver icke här ingå därpå och lämna någon redogörelse för kreditsystemets skadlighet. Jag tror det ligger uppenbart för oss alla. De som tagit någon kännedom om den kooperativa rörelsen veta emellertid, att ingen rörelse och ingen enskild har så kraftigt och så verksamt bekämpat kreditsystemet som våra kooperativa företag.

Vidare är ju den kooperativa rörelsen *utgiftsbesparande för medlemmarna*. Den synpunkten hade bevillningsutskottets majoritet bort ägna någon uppmärksamhet. Det är ju så, att om den enskilde genom att erhålla varor billigare genom den kooperativa affären än han skulle kunnat få, då han köper i den privata handeln, förbättrar han sin ekonomiska ställning och erhåller också i och med detta ökad skattekraft. Det tror jag måste tillmätas en viss betydelse vid behandling av skattefrågor, och jag vågar påstå, att de verkliga kooperatörerna i allmänhet äro mycket goda skattebetalare. Jag har haft tillfälle att förvärva erfarenhet på detta område under ett rätt stort antal år. På grund av detta förhållande blir utskottets förmodan om minskade skatteinkomster för stat och kommun, genom bifall till propositionens förslag, tämligen ogrundad.

Det är egendomligt, att utskottets majoritet icke märkt detta under ärendets behandling. Utskottet går i stället för att understödja och hjälpa Kooperationen i alldeles motsatt riktning. Man synes genom sitt yttrande rent av vilja gå till mötes det förslag, som beträffande kommunalbeskattningen utarbetats av de särskilda kommunalskattesakkunniga. Däri har man som bekant förordlat, att den kooperativa rörelsen skulle åläggas en skattskyldighet på *omsättningen*, och man har ansett, att det riktiga beloppet i det fallet kunde uppgå ända till åtta procent. Se Landéns förslag § 41. Jag skall ge ett exempel på vad det skulle betyda att tillämpa en sådan skattemetod på den kooperativa rörelsen.

I det samhälle jag tillhör finnes sedan 1898 en kooperativ förening. Denna hade under 1918 en omsättning på 484,038 kronor men hade ingen vinst. På grund av att denna förening saknade vinst blev den själfvallet icke skattskyldig, men om herr Landéns förslag till ny kommunalbeskattning hade varit gällande lag nu och föreningen, där den ej på alldeles särskilt sätt kunnat styrka förlustens verklighet, sålunda skulle betalt en skatt efter en inkomstberäkning av åtta procent å omsättningen, skulle det skattskyldiga beloppet hava utgjort 38,723 kronor, och den sammanlagda kommu-

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.

(Forts.)

nalskatten efter 9 kronor 50 öre per bevillningskrona inberäknat landstingsskatt och vägskatt skulle för denna förening utan vinst hava utgjort 3,678 kronor. En sådan skattemetod har bevillningsutskottets majoritet nära på godkänt eller i varje fall uttalat sympatier för. Det ligger i utskottets uttalande. Det är tydligt, att den som har något intresse för den kooperativa rörelsen ingalunda kan vara med om att godkänna ett sådant uttalande, och jag betonar det nära på otroliga att det likväl i utskottets utlåtande ligger ett dylikt uttalande.

Ett skäl, som jag verkligen medger att utskottet rent formellt har till förfogande för sin uppfattning, är att det skulle kunna tänkas, att *förvärvsforetag* ombildas och klädas i kooperationens dräkt. Men då vill jag framhålla, att detta omöjliggöres genom ett bifall till propositionen. Därför har man sört vid dennas utarbetande. Jag skall be att få citera från sidan 45 i propositionen, som ger vid handen, att denna förmenta farhåga ingalunda är grundad. Man definierar här begreppet kooperativ förening och efter framhållande av kravet på att en dylik förening skall vara *effektivt öppen* och att där skall tillämpas *lika rösträtt* fortsätter det:

»Men vad bör förstås med fordran, att den kooperativa föreningen skall vara *öppen*?

Gällande föreningslag stadgar i 10 §: 'Ekonomisk förening må när som helst antaga nya medlemmar, och ankomme på styrelsen att pröva fråga om medlems antagande. Är i stadgarna annorlunda bestämt, lände det till efterrättelse.'

Då en ekonomisk förening enligt sina stadgar är berättigad att när som helst antaga nya medlemmar efter styrelsens prövning är den enligt gängse terminologi *öppen*. Har den däremot begränsat medlemsantalet, kallas den slutet. För att erkännas som *kooperativ* måste en förening först och främst vara öppen i nu angivna mening. Men detta är icke tillräckligt. Enligt sitt begrepp måste den kooperativa föreningen därjämte även vara *effektivt öppen*, d. v. s. villig att antaga till medlem var och en, som är bosatt inom föreningens verksamhetsområde eller tillhör dess angivna verksamhetskrets, som förklarar sig beredd att följa gällande lag, förenings stadgar och beslut, och som därjämte skäligen kan antagas vara i stånd att som medlem bidra till förverkligandet av föreningens i stadgarna angivna syfte. Även i en effektivt öppen förening bör det finnas rätt för styrelsen eller annat föreningsorgan att pröva inträdesansökningarna och avvisa sådana sökande, som icke besitta nu nämnda kvalifikationer för medlemskap.

Om sålunda föreningens öppna karaktär icke innebär skyldighet att utan vidare bevilja varje sökande medlemskap, så förhindrar den å andra sidan, att föreningen i realiteten begränsar sitt medlemsantal uppåt genom att avvisa sådana nya medlemmar, som enligt stadgar och övriga regler borde vara berättigade till medlemskap.»

Efter detta anföres i propositionen exempel på huru personer

böra kunna vinna inträde i t. ex. en andelsmejeriförening, och vilka som skäligen kunna nekas inträde. Den fara, som utskottet vädrar med avseende på den förklädnad jag här talat om, den finnes nu med nu gällande skattelagstiftning, men den kommer icke att finnas efter ett bifall till den kungliga propositionen.

*Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)*

Den skärpning av de kooperativa föreningarnas medlemmars skattskyldighet, som sker genom att ränteinkomsten å insatser beskattas, godkänna också vi reservanter. Dock vilja vi icke vara med om detta i större omfattning än vad som gäller om utdelning å aktier. Denna fråga blir sålunda löst genom ett bifall till den reservation, som är bifogad utskottets betänkande.

Med den lösning av kooperationens beskattningsfråga vi reservanter tänkt oss och som sammanfaller i huvudsak med förevarande proposition, så gagnas ett i högsta grad allmännyttigt ändamål. Innet berättigat intresse trädes för nära. Mellanhänderna böra naturligtvis icke få bestämma i fall sådana som dessa. Allmänheten kan självfallet icke få vara till för handlandenas räkning eller för att dessa skola få tillfälle att fördyra varorna huru mycket som helst. Handelsvärlden bör naturligtvis tjäna allmänheten och icke tvärtom. Kooperationen fostrar sina medlemmar till tänkande medborgare i ekonomiska ting, och det anser jag vara ett mycket stort plus till dess övriga förtjänster. Så får man icke glömma, att den enskilda skattekraften ökas genom kooperationens utgiftsbesparande verksamhet, då icke dessa enskilda bliva utkramade av mellanhänder.

Till detta skall jag be att få lägga ett mycket aktuellt uttalande.

När jordbruksministern hade utverkat Kungl. Maj:ts tillstånd att tillkalla sakkunniga för utredning om spannmålsregleringens avveckling anförde han till statsrådsprotokollet den 11 februari 1919 bland annat följande, och detta vill jag särskilt fästa kammarledamöternas uppmärksamhet på. Han har då först redogjort för vilken omfattning den första delen av kommittéutredningen skall hava, och så fortsätter han:

»Ehuru den av mig nu ifrågasatta utredningen i främsta rummet avser frågor, som röra själva övergången från den av kriget framkallade kristidshushållningen beträffande spannmålen till normal hushållning, anser jag dock lämpligt att även andra närbesläktade frågor i det sammanhanget upptagas till behandling. Sålunda synes mig böra undersökas, huruvida, icke minst med ledning av kristidens erfarenheter, ett bättre ordnande — eventuellt genom åtgärder från det allmännas sida — kan åstadkommas av å ena sidan tillförsel av livsmedel till konsumtionsorterna och å andra sidan avsättningsförhållandena för produktionen av livsmedel. Ett närmande mellan konsumenter och producenter och ett undanträngande av en osund spekulation i livsfrönodenheter blir allt fortfarande en vital angelägenhet.»

Detta uppdrag påvilar allt fortfarande de tillkallade sakkunniga. Dessa, till vilka jag också hör, ha ännu icke på något sätt

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

tagit i tu med den av mig nu omnämnda senare delen av sitt erhållna uppdrag. Men om kammaren har något som helst intresse för innehållet i jordbruksministerns anförande och för det resultat han vill vinna genom den av honom igångsatta utredningen, ja, då kan kammaren givetvis icke avså den proposition, som nu föreligger till behandling. Ty den utgör ett led i strävandet att gynna konsumentkooperationen och jordbrukskooperationen, så att dessa få större möjligheter att närma sig varandra framför allt genom ett förbilligande av varudistributionen. Härigenom gagnas ytterst hela landet. Om man beskattar de kooperativa föreningarna *hårdare* än aktiebolagen, så är det uppenbart, att de ingalunda kunna främja det syfte, som jordbruksministern här angivit. Genom ett bifall till utskottsmajoritetens förslag komme emellertid detta att ske. Jag erinrar om att de kooperativa föreningarna icke ens äro jämställda med bolagen, när det gäller beskattning, utan de drabbas hårdare på grund av skatteskalorna. Och det kommer också, såvida icke reservationen nu bifalles, att äga rum vid ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 259, över vilken bevillningsutskottet inom de närmaste dagarna kommer att avgiva betänkande till riksdagen.

Vid sådant förhållande förefaller det mig, att åtminstone andra kammaren borde bifalla den reservation, som är avgiven av fem ledamöter, fyra från denna kammaren och en från första kammaren, och jag föreställer mig, att de två ledamöter inom utskottet, som reserverat sig blankt, också komma att yrka bifall till vår reservation. Det är visserligen endast sju man, som härvid ha reserverat sig mot utskottets majoritet, men min uppfattning är, att dessa *sju reservanter* måste representera ett betydligt större allmänintresse än de *sju grosshandare*, som jag talade om i början, vilka ju så gott som dikterat utskottets betänkande.

Med stöd, herr vice talman, av vad jag nu haft äran anföra tillåter jag mig yrka bifall till den vid betänkandet fogade av herr Örne och mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr *Molin* i Aspa instämde häruti.

Herr *O l s s o n* i Ramsta: Herr vice talmän! Som jag deltagit i detta ärendes behandling inom bevillningsutskottet, så skall jag be att få redogöra för min ställning till förevarande spörsmål.

Först ber jag då att få förutskicka den anmärkningen, att jag ingalunda är någon fiende till kooperationen. Jag har tvärtom arbetat för att kooperationen bland lantmännen i min hembygd skulle växa och gå framåt och har själv tagit initiativet till bildande av kooperativa mejeriföreningar o. s. v. Det är alltså icke på grund av sådana synpunkter som jag ställt mig på avslagsyrkandet.

När jag fick denna proposition nr 222 i bevillningsutskottet och läste igenom den, föll det mig genast i ögonen, att den förberedande behandlingen av ärendet varit nog så lättvindig, må jag säga. I november månad inkom till departementet en skrivelse från

det kooperativa förbundet i Stockholm, vari man yrkade på, att en proposition skulle framläggas, som gäve dessa kooperativa föreningar skattefrihet. Finansministern upptog denna skrivelse och har låtit utarbета en promemoria inom finansdepartementet. Denna promemoria gick sedan till kammarrätten i och för yttrande från kammarrätten, som är den enda myndighet, som yttrat sig i detta ärende. Det är att märka, att kammarrätten yttrade sig så, att den avstyrkte denna anhållan från det kooperativa förbundet. Kammarrätten säger i sitt yttrande bland annat: »Principiell rätt till avdrag för vad som av vinsten utdelas till medlemmarna kan följaktligen icke till stöd för avdragsrätten åberopas. Andra skäl, sociala eller allmännyttiga, måste därför föreligga för föreningsars undantagsställning i beskattningsavseende. Så länge kooperationsväsendet icke nått någon större utveckling, utan den kooperativa rörelsen huvudsakligen bestod i mindre försäljnings- eller inköpsföreningar, kunde möjligen på dylika grunder en skattelindring för föreningarna anses befogad, så vitt statsbeskattningen angick. Men förvisso må betvivlas, huruvida numera, då kooperationen utvecklats sig därhän, att den innesluter både kommersiella och industriella företag av stor omfattning, giltiga skäl föreligga att tillerkänna föreningarna den ifrågavarande beskattningsförmånen. Härvid framstår icke blott ett statsfinansiellt intresse, som icke får trädas för nära, utan jämväl kravet på en jämlik och rättvis beskattning, som icke gynnar den ena näringsidkaren framför den andra. I samma mån den kooperativa verksamheten vinner mera vidsträckt omfattning, torde nämnda synpunkter ock framträda med ökad styrka.»

Av en sådan utredning borde man väl också kunna fordra, att det funnes en redogörelse för beskattningen av kooperativa föreningar i utlandet. Detta saknas dock i den kungl. propositionen. Det är därför jag säger (jag sade detsamma inom bevillningsutskottet), att, när denna proposition förelagts bevillningsutskottet så litet utredd och vi ha att vänta ettdera året en kungl. proposition rörande en omläggning av den kommunala beskattningen på landet, då kan jag för närvarande icke taga ställning till detta förslag. Jag yrkade därför avslag på den grund, att jag ansåg, att vi borde uppskjuta ärendet och taga det under omprövning, när frågan om den kommunala beskattningen förelägges oss här i riksdagen.

Jag har fortfarande samma syn på saken som jag hade inom utskottet och får säga, att de skäl, som från kooperativt håll anförts för skattefrihet för dessa föreningar, icke synas mig hållbara. Man säger, att de kooperativa företagens vinst icke är någon egentlig vinst utan besparingar av de olika medlemmarnas årsinkomster. Men jag får säga, att med den utsträckning, som den kooperativa rörelsen tagit, kan jag icke godkänna denna uppfattning. Det är ju så, att de kooperativa handelsaffärerna äro nu vanliga handelsföreningar. Vem som helst, även den, som icke är medlem, kan gå och köpa hos dem. De driva en storartad affär, och utvecklingen har gått raskt framåt, vilket synes av den statistik, som är åbero-

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

*Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)*

pad i bevillningsutskottets utlåtande. Trots det att de i vissa fall fått betala skatt — när de sålt till utomstående ha de fått betala skatt för den då uppkomna vinsten — så ha de kooperativa föreningarna vuxit oerhört och gått framåt under de senare åren. Och jag tror, att, när den kooperativa rörelsen uppkom, så fick den skattefrihet icke därför att den skulle få särskilda fördelar eller för att den skulle undandraga stat och kommun skatteobjekt, utan därför att rörelsen grundade sig på rena besparingssynpunkter. Det var så, att vissa hushåll, särskilt i städerna, slogo sig tillsammans och köpte förnödenhetsvaror, och så besparades handelsvinsten. Men denna ursprungliga form för de kooperativa företagen har man gått ifrån, så att de nu blivit vanliga affärsföretag. Besparingsteorien håller icke alls streck längre beträffande dessa föreningar. Vi få också, när vi tala om kooperativa föreningar, skilja mellan konsumtionsföreningar och produktionsföreningar, och att lägga sparsamhetssynpunkten på produktionsföreningar lär aldrig gå. Nu är dock att märka, att propositionen jämställer konsumtionsföreningar och produktionsföreningar, så att de skulle bliva skattefria, även om de hade affärer med aldrig så många utomstående. Det vore verkligen ett steg ut i det ovissa utan all beräkning av konsekvenserna, vilket jag tror att andra kammaren icke vågar att taga i denna stund.

Herr Källman har anfört en del argument nyss i sitt anförande. Han åberopade bland annat herr Landéns förslag. Det är nämligen så, att det varit tre skattesakkunniga tillkallade för att avlämna betänkande rörande omläggning av den kommunala beskattningen. Dessa voro herrar von Wolcker och Eiserman, som avgåvo ett betänkande, och dessutom herr Landén, som också var skattesakkunnig och som avgav ett eget betänkande. Alla dessa skattesakkunniga ha gått ut från den förutsättningen, att de kooperativa föreningarna skola beskattas. Nu anförde herr Källman litet ur herr Landéns betänkande och nämnde, att herr Landén föreslagit, att man skulle beräkna vinsten för de kooperativa föreningarna till 8 procent å omsättningen. Men detta är att tolka herr Landéns yttrande litet felaktigt. Herr Landén förutsätter, att dessa kooperativa handelsföreningar naturligtvis skola föra handelsböcker, och föra de handelsböcker efter samma principer som enskilda handelsmän, är det tydligt, att bokslutet lämnar den exakta siffran på vinsten. Men om man skulle företaga sig vissa manipulationer, som man kan göra, för att få bort denna vinst, så att det icke blir någon synlig vinst utan vinsten går bort genom utdelningar eller genom att man sätter för låga priser till kunderna, då menar herr Landén, att i detta fall böra taxeringsmyndigheterna beräkna vinsten till 8 procent. Varför sätter han den till 8 procent? Däröfver säger han, att sätta vi procenten så lågt som till 4 procent, då ligger det i de kooperativa konsumtionsföreningarnas intresse att icke komma med någon deklaration eller också föra de sina böcker så, att det alltid blir en fördel för dem, att man har dessa 4 procent, så

att taxeringsmyndigheterna räkna efter 4 procent. För att förekomma detta anser han, att man bör se till att i sådana fall räkna efter 8 procent. Men det står de kooperativa föreningarna fritt att föra handelsböcker och då kommer den verkliga vinsten fram, och då behöver den icke beräknas till 8 procent, utan då kan vinsten anslås genom deklaration.

*Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)*

Så har herr Landén sagt, men jag förstår, att med det arbete, som herr Källman har i bevillningsutskottet, det icke är så lätt för honom att genomläsa dessa stora böcker, det förstår jag så väl. Därför kan han ursäktas. Det exempel han kom med, föreningen som hade tjänat 484,000 kronor, var avskräckande nog. Föreningen hade icke uppgivit någon vinst och skulle då beskattas efter 8 procent och skulle då få skatta 38,720 kronor. Herr Källman, hade föreningen fört sina böcker som vanligt, och det därvidlag visat sig, att ingen vinst förekommit, då säger herr Landén, att den ingen skatt skulle ha. Så ligger saken.

Ja, herr vice talman, dessa skäl ha varit nog för mig att för tillfället yrka avslag å den kungl. propositionen. Jag säger nu inför kammaren, att jag i och med detta icke har fattat principiell ståndpunkt till frågan, utan jag anser att frågan bör få vila och sedan prövas, när vi komma att omlägga den kommunala beskattningen en gång.

Jag yrkar, herr vice talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr vice talman, mina herrar! Under sitt anförande yttrade bevillningsutskottets ärade ordförande, att det träffade avgörandet i denna fråga var beroende på utskottets sammansättning, därpå att en del köpmän där hade haft säte. Vi hava här nyss hört hur en lantman har deklarerat sin ståndpunkt, och jag vill göra gällande, att denna frågas behandling inom bevillningsutskottet har varit sådan som överhuvud taget varje behandling där är. Frågan har behandlats fullkomligt sakligt, och på de under debatten framkomna skälen har beslut fattats.

Det har varit en synpunkt, som gjort sig gällande, den nämligen, att likhet i beskattningshänseende bör tillämpas och är på alla sätt önskvärd. Detta har varit ett av huvudmotiven för majoritetens beslut i denna fråga.

Man har vidare bl. a. tagit hänsyn till en skrivelse, som kommit från Stockholms handelskammare, i vilken framhållits, att det är önskvärdt, att kooperativa föreningar, som driva yrkesmässig handel eller industri, måtte såsom sådana åläggas en med yrkesidkarnas i möjligaste mån jämställd skatteplikt, såväl i fråga om skatt till stat som till kommun. Jag hemställer till kammaren, om man icke i enlighet därmed i verkligheten går fram på en linje, som är fullkomligt oantastbar ur både rättvisans synpunkt, ur bevillningsutskottssynpunkt, ur andrakammarsynpunkt och ur överhuvud taget vilken synpunkt man vill lägga på frågan.

Vidare har det framhållits, att det är en skatteälla av ingalunda obetydlig beskaffenhet, som undandragas stat och kommun,

*Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)*

om man går fram på den väg, som här är föreslagen, eller rättare sagt fortsätter på den väg, man slagit in på. Jag skall med några siffror sedan bevisa den saken litet närmare. Jag vill säga det, att om man går fram i den föreslagna riktningen, så är det möjligt, om man särställer en viss klass av ekonomisk verksamhet, alltså befriar den från skatt, att man lyckas i sitt strävande att överflytta handeln från köpmännen till Kooperationen, men jag hemställer, hurvida det är önskvärt att man minskar skatteobjekten för såväl staten som kommunen i den utsträckning, som skulle ske med en sådan utveckling i någon nämnvärd grad.

Herr Källman sade, att denna rörelse vore nationalekonomiskt nyttig, därför att därigenom mellanhänder undanskaffades. Ja, vad är en kooperativ verksamhet annat än i viss mån en mellanhand även den. Ett kooperativt företag får avlöna sin föreståndare och sina biträden, det har kostnader liksom varje annan handel, men det saknar ofta den drivfjäder, som gör att i enskild affärsverksamhet man nöjer sig, understundom tvingas att nöja sig med ett minimum av inkomster, då det däremot icke alltid går att få en föreståndare för en kooperativ verksamhet, som lika plikttroget åtager sig sysslan, som en enskild näringsidkare, med mindre man tilldelar honom kanske avsevärt mycket mer än en enskild handlande skulle åtnöja sig med. Vidare är det så, att den enskilde köpmannen har hela tiden den pressen på sig, att om han icke anstränger sig till det yttersta i tävlan med sina konkurrenter på platsen, så är han av med sina kunder. Den kooperativa föreningen har sina medlemmar, och det är liksom mera en given sak, att dessa skola köpa hos föreningen. Man bortkopplar en av de bästa regulatorerna för handelsverksamheten, nämligen det enskilda initiativet, den enskilda företagsamheten, som är en drivfjäder. Detta bortkopplande är en icke önskvärd utveckling. Vi behöva hålla kvar, mina herrar, den regulator, som ligger däruti, att enskilda personer fritt tävla på olika områden. Med den regulatorn vinnes det bästa slutliga resultatet såväl för den köpande allmänheten som för staten, icke minst ur skattesynpunkt.

Jag vill för övrigt göra gällande, att därest affärsverksamheten bedrivs på ett rätt sätt, så är icke köpmannen ett fördyrande moment utan ett förbilligande, ty han skaffar in varan i stora poster, vilket icke den enskilde mäktar på grund av de kvantiteter och kostnader detta anskaffande kräver, men vilka kostnader genom köpmannen fördelas ut i smärre poster på de enskilda. Under vanliga förhållanden, mina herrar — jag talar nämligen icke om kristiden, då knapphet på varor måhända gjorde att personer tyvärr understundom lockades att gå ifrån de vanliga principerna — är det så skarp tävlan, att det sannerligen är så mycket press på köpmännen, att vinstmarginalen är mycket begränsad. Fri tävlan är för övrigt en princip, som man har funnit vara i alla tider den enda hållbara; var gång man sökt gå vid sidan om den, har man fått se, att erfarenheten har varit dyrköpt.

Bevillningsutskottets ordförande anförde även, att ingenting så

kraftigt bekämpat kreditsystemet som den kooperativa verksamheten. Det må gärna vara så, att denna verksamhet sökt att bekämpa kreditsystemet, men den ärade ordföranden förbiser alldeles de mycket målmedvetna och framgångsrika strävanden, som den vanliga handelsvärlden har gjort just för att få komma ifrån kreditsystemet. Även där tillämpas i närvarande stund i mycket stor utsträckning kontantförsäljning. Man är alldeles bestämt och målmedvetet inne på den vägen och kommer att nå bästa möjliga resultat. Detta torde alltså vara något, som varken utgått från den kooperativa rörelsen eller än mindre enbart främjas genom att med skattefrihet premiera den kooperativa verksamheten.

Att denna verksamhet, kanske tack vare att den i viss mån redan nu åtnjuter skattefrihet, haft en mycket stor utveckling, att dess omsättning icke är liten, framgår av de sista styrelse- och revisionsberättelserna för kooperativa förbundet, omfattande dess verksamhet under år 1917. Det framgår att förbundets omsättning, som 1916 var 81 miljoner kronor, för det förstnämnda året uppgick till i runt tal 106 miljoner kronor; det är alltså en ökning på ett år av 25 miljoner kronor. Kan det vara ett önskemål för den svenska riksdagen, som har i uppdrag att beskatta det svenska folket, att särställa en viss grupp, en grupp, som driver så omfattande rörelse som denna, att ens i ringaste mån särställa den i skattehänseende framför andra köpmän? Jag tror att ute i landet det är en ganska allmän mening, att, därest det blir likställighet i skattehänseende, så komma, kooperationen må söka göra vad den vill, köpmännen att hålla den stäng. Det är icke mot konkurrens de reagera, ty alla förståndiga köpmän vilja ha konkurrens, de äro icke rädda för tävlan. Men vad man reagerar mot är, att en viss grupp, en viss art av ekonomisk verksamhet skall vara mer fri än andra i skattehänseende. Jag för min del kan inte se annat än att man har fullständigt rätt i att reagera mot ett sådant förhållande.

Jag nämnde nyss den siffra, som anger den kooperativa verksamhetens utbredning i vårt land. Jag kan också nämna, att till det kooperativa förbundet hörde icke mindre än 777 föreningar. Det är alltså här, mina herrar, icke en likgiltig sak, huruvida skatt utgår eller icke. Där finnes en stor skatteförmåga, och den blir givetvis ännu större, därest systemet skall fortsätta.

Jag har en lång följd av år följt denna utveckling i England. Jag får nämligen dagligen en av Englands radikalaste tidningar, och där får jag upplysningar rörande de kooperativa föreningarnas utveckling. Även i England gör sig gällande samma strävan som här, att man vill ha särställning. Den kooperativa rörelsen i England, vars verksamhet omfattar en tredjedel av befolkningen, har nått upp till en omsättning av 3 1/2 miljard kronor. Nu har ju rörelsen i vårt land icke nått samma proportion, men det är icke otänkbart, att vi, om vi premiera denna verksamhet, kunna komma till denna proportion. Jag hemställer till er, mina herrar, om det ur bevillningsutskottssynpunkt, ur skattesympunkt är önskvärt, att vi frigöra så stor del av handeln från dess anpart av skatten, om man icke har full

*Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)*

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

anledning säga, att om denna verksamhet skall drivas med samma förmån som varje annan verksamhet, nämligen under lagbundna former i ett ordnat samhälle, så skall väl även den verksamheten erlægga sin tribut till stat och kommun. Jag vill hemställa till de kommunalt intresserade, om de anse det önskvärt, att vi träffa anordningar, som föra med sig, att den köpmannaverksamhet, som vill skatta till kommunerna, skall ersättas med organisationer, som i mindre grad än denna köpmannaverksamhet bidraga till de gemensamma utgifterna. Det är väl dock i alla fall så, att landets befolkning består av enskilda individer. Den ene fyller den andres behov, kuggarna gripa in i varandra, det är en verksamhet, där alla samverka och utgöra delar av det hela. Jag tror inte att det går att så schematisera, som skulle bli fallet, därest dessa kooperativa strävanden vunne framgång. Jag tror, det vore olyckligt ur många synpunkter, om man toge bort det individuella initiativet i avseende å handeln, och jag och många med mig önska få undan de statliga formerna och bibehålla dem, som vi hittills funnit vara de lyckligaste.

Herr Källman yttrade vidare, att den anordning som förordas i reservationen, ökar skatteförmågan för enskilda personer, alltså de enskilda personer, som tillhöra en kooperativ förening. Men jag tror, att bevillningsutskottets ärade ordförande med den ingående kännedom, som han har i skattefrågor, med all säkerhet skall ge mig rätt i, att den ökade skatteförmåga, som enskilda individer få genom att de få rabatter här och var på sina köp, är så liten, att den faktiskt icke är beskattningsbar eller kommer att på något sätt deklarerats som ökad inkomst. Den blir icke beskattad, men samtidigt tar man bort skatteförmågan från de köpmän i orterna, vilkas verksamhet man kan, om också icke helt taga bort — ty det tror jag icke går — så likvisst i någon mån underminera. I varje fall minskar man den, genom att man särställer och premierar med dem konkurrerande företag. För min del anser jag, att, långt ifrån att godtaga denna kungl. proposition, borde man tvärt om taga steget fullt ut och likställa den kooperativa verksamheten i avseende å dess skatter till till stat och kommun med andra handelsföretag, så att den finge fritt tävla och driva sin verksamhet men beskattad liksom andra. Kooperationen har sin näringsfrihet, men vi böra sannerligen icke premiera den. Vi veta, att statens utgifter ökas, och att man söker efter nya skattekällor, och då kan det väl i alla fall icke vara rätt tidpunkt för att i ringaste mån utvidga den särställning, som redan nu intages av de kooperativa föreningarna.

Herr Källman yttrade vidare, att köpmännen ej böra få fördyra varorna hur mycket som helst. Jag ber bevillningsutskottets ärade ordförande ursäkta mig, men jag anser, att det yttrandet ger uttryck åt en rätt stor obekantskap med de verkliga förhållandena och den tävlan, som under normala förhållanden faktiskt äger rum mellan köpmännen på olika orter. Staten har under den gångna tiden sökt ersätta handeln och den fria tävlan med andra organ, och vi ha sett, vart det lett. Resultatet är känt. Jag tror spåren för-

skräcka litet ifrån att avvika från, vad som under decennier visat sig vara den rätta vägen; och jag för min del kan icke vara med på något annat beslut än ett sådant, som tryggar den fria tävlan de enskilda köpmännen emellan, när jag har den uppfattningen, att denna är det enda, som duger i längden, och den motverkas av beslut i nu föreslagen riktning.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr vice talman, mina herrar! Sedan tre föregående talare så ingående behandlat ärendet, så är det en oavvislig plikt för oss, som följa efter att fatta oss så kort som möjligt.

Utskottets ärade ordförande ansåg, att bevillningsutskottet icke hade varit vänligt mot Kooperationen. Ja, om det skall gälla majoriteten, så hör jag själv till den, och jag är själv kooperatör. Det brukar ju vara svårt att vara ovänlig mot sig själv, och, om jag hörde rätt, så var herr Olsson i Ramsta i samma predikament. Jag tror därför, att detta var litet väl hårt sagt. Vi äro visst icke ovänliga, men jag tror icke, man skall lägga diskussionen så, att man säger: »Är man vän av Kooperationen, så skall man göra så och så, men är man ovän till den, så skall man göra på helt annat sätt.» Jag tror tvärtom, att man skall behandla allting sakligt så gott man förstår. Det tillades också av utskottets ordförande i slutet av hans anförande, att han ansåge, att reservanterna hade kommit med de bästa skälen. Så ungefär tror jag innebörden var i hans ord. Ja, det förmodar jag vi alla tro, att vi göra: att vi komma med de bästa skälen. Jag tror knappast, att någon uppträder här medveten om, att han har de sämsta skälen. Jag tror icke, det är synnerligen lyckligt, att diskussionen drives med sådana argument, utan tvärtom bör man söka så mycket som möjligt hålla sig till saken. Jag skall nu blott göra ett par axplockningar här.

Det uttalades av utskottets ordförande, att gjorde man de kooperativa föreningarna fria från skatt, så hade dess medlemmar större skattekraft. Ja, är det icke litet farligt för oss, att uttala någonting dylikt? Jag fruktar, att, om bolagen toge fasta på ett sådant uttalande, det kunde bli kinkigt att följa med dem på den linjen, åtminstone vill jag under inga omständigheter göra det, det säger jag ifrån. Jag tror verkligen, att det är bäst att se på var sak för sig och framför allt, att icke göra en hopkoppling med andra saker, som man på en omväg vill understödja.

Här har det framhållits så mycket att den, som icke ville gå med på detta förslag eller något liknande, ställde sig avvog emot den kooperativa verksamheten. Nej, det vågar jag påstå, att man icke alls gör, men erfarenheten har visat, att den kooperativa verksamheten burit sig och gått framåt med de skatteförhållanden, vi hittills haft, vi kooperatörer. Och det har ju icke från Kooperationens motståndare framkommit någon motion eller något aktuellt förslag, som vill försäkra vår ställning, och som vi behöva försvara oss mot. Tvärtom föreligger ju

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.

(Forts.)

den kungl. propositionen, som ställer sig på den basis, att de kooperativa föreningarna i stort sett skulle vara rent ut frälse, ty utdelningen på insatserna, som skulle beskattas, den är ju mångenstädes alldeles ingenting. Jag är ju själv medlem i en kooperativ förening, som är 26 till 27 år gammal. Där har aldrig delats ut ett öre på några insatser; sannolikt kommer det icke heller någonsin att ske, och då blir den ju rent skattefri. Det är ju också alldeles klart, att när man gör så djärva slutsatser, så att man säger, att den, som icke går in på vad Kungl. Maj:t i detta fall föreslagit, han har därmed gått med på det Landénska förslaget och visat sig vara en vän av det. Jag tror det är synnerligen djärvt, att påstå något sådant. Jag har hela tiden uppträtt mot det Landénska förslaget och finner det icke alls vara användbart som grund för en beskattningsreform, när det gäller kommunalbeskattningen. Och det egendomliga är, att när vi komma till nästa utlåtande av bevillningsutskottet, så ställer den ärade ordföranden sig teoretiskt nära nog på det Landénska förslagets ståndpunkt, men där finner han mig då den andra sidan. Jag vill verkligen, att de kooperativa föreningarna skola bli beskattade för sin verkliga inkomst, såsom de hittills blivit. Man bör icke få konstruera upp någon beskattningssiffra härvidlag. Och då tycker jag, det exempel, som utskottets ordförande själv valde, den förening han talade om, som icke hade haft någon vinst och därför icke fått någon skatt, den tycker jag är en praktisk illustration till att det gott kan fortgå med de beskattningsförhållanden, vi nu ha. Där var ingen olycka skedd.

Det har uppgivits i Kungl. Maj:ts proposition på ett par ställen, att det skulle vara ytterst felaktigt, att man sålde varorna billigt i en kooperativ förening, och likaledes, om det gällde produktionsföreningar, att man betalade ett högt värde för de inköpta varorna eller råvarorna som det där mången gång är fråga om. Jag får verkligen bekänna, att jag icke kan förstå det resonemanget. Vilken olycka skulle det egentligen ligga i, att man säljer varan billigt och att man betalar råvarorna så högt som möjligt i respektive konsumtions- och produktionsföreningarna? Jag såg ett uttalande av herr Örne, där han talar om, vilken oerhörd lycka, det skulle vara, om varje kooperatör betalade 25 öre mera om dagen för de förnödenheter, han köpte i den kooperativa föreningen. Då skulle det uppstå det särdeles lyckliga resultatet, att det skulle bli en så ofantlig stor summa penningar samlade. Ja, men den summan skulle ju åstadkommas, genom att man plockade av dem 25-öringarna först. Jag kan icke se, att det skulle förändra saken det allra minsta, förutsatt att människorna vore så pass förnuftiga, att de kunde själv förnuftigt manövrera en 25-öring om dagen.

Det är så långt ifrån, att jag godkänner det Landénska förslaget, som jag bestämt vill säga ifrån, att det är alldeles omöjligt, om det utdrages i sina konsekvenser. Jag tror också, att skall man verkligen i den stora väntade kommunalskattereformen finna en framkomlig väg, så får man, om man skall pålägga någon omsättningsskatt eller näringskatt eller vad, man vill kalla det, sätta den mycket låg, om den nämligen skall träffa all omsättning och all rörelse. Men jag önskar, att

den lägges så, att man verkligen får skatta för inkomst i de ekonomiska företagen. Jag tror, att den kooperativa verksamheten har en mycket stor uppgift i vårt land, just, som herr Källman yttrade, med hänsyn till förbilligandet av varorna för konsumenterna och även för att förbättra ställningen även för producenterna, när de sluta sig samman. Jag ser alls ingen orimlighet i, att dessa båda slag av kooperationer kunna närma sig varandra, så att man kan komma ifrån en massa onödiga mellanhänder. Men för det ändamålet vågar jag påstå, att man alls icke behöver denna skattefrihet. Man kan mycket väl gå fram på andra vägar. Jag har själv ett $\frac{1}{4}$ sekels erfarenhet på området, och tycker, det är väl mycket att här begära skattefrihet. Att man skulle kunna ställa det principiellt olika för en produktionsförening och en konsumtionsförening, det har jag ändå svårt att förstå. De verka ju ändå indirekt till samma mål: att förbättra ställningen för medlemmarna i kooperationen, och när de så göra, får man väl ändå behandla dem någorlunda ensartat med andra ekonomiska företag. Och gör man det, ja då komma vi säkert snabbast och bäst fram, om vi verkligen gå på den linjen, att vi göra förnödenheterna så billiga som möjligt för konsumenterna, och att vi skaffa så stor inkomst som möjligt till de producenter, som inlåta sig i kooperationen. Då ha vi verkligen gagnat i stort.

Vilja vi tjäna något bisyfte och verka för något, som ligger utanför detta mål då vet vi icke var vi hamna och få nog så småningom skriva under satsen, att ändamålet helgar medlen. Och då är det ju så, att bara därför att jag vill en viss sak, så bryr jag mig icke om vilka medel jag använder. Den satsen har jag aldrig kunnat hylla, och jag tror, att man mot andra bör tillämpa samma grunder och åskådningar beträffande både skatter och annat, som man vill ha tillämpade mot sig själv.

Det är icke minst ur den synpunkten som jag, herr vice talman, nu ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wikström: Herr vice talman! Då jag antecknat mig som reservant, skall jag be att få yttra några ord i denna fråga och ber då först att få ge tillkänna att min blanka reservation icke angiver någon skiljaktighet i ståndpunkt i förhållande till den motiverade reservationen, men förelåg denna senare icke färdig så tidigt i skrift, att jag blev i tillfälle att underteckna den.

Till en början kan jag icke underlåta att uttala en smula förvåning över den hållning, som min vän Olsson i Ramsta intagit i denna fråga, icke minst på grund av det skäl, som för honom tycktes vara det väsentligaste, nämligen den bristande utredningen. Jag tycker för min del, att denna fråga som i själva verket icke alls är så stor eller så vittomfattande, icke kan anses vidlyftigare än att åtminstone bevillningsutskottets ledamöter någorlunda böra kunna sätta sig in i densamma. Det resoneras visserligen nu under debatten, som om det gällde att införa något alldeles nytt, en sär-

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

ställning för de kooperativa föreningarna, som dessa förut icke haft. Det förhåller sig dock icke på det sättet.

Saken är ju den, att de kooperativa föreningarna förut åtnjutit skattefrihet under vissa villkor, nämligen dels att deras verksamhet skulle gälla endast medlemmar och dels att grunderna för återbärande av vinstmedel skulle vara bestämda på förhand. Äro emellertid dessa villkor uppfyllda, kunna med nuvarande bestämmelser även andra än kooperativa föreningar i egentlig mening komma i åtnjutande av denna förmån i fråga om beskattningen.

Nu avser detta förslag att taga bort de nämnda villkoren, men å andra sidan inskränkas bestämmelserna till att endast omfatta verkliga kooperativa föreningar. I varje fall tycker jag, att utredningen är så klar, som den behöver vara, för att motivera den förändring här föreslås.

Herr Olsson tycktes emellertid fästa mycket stort avseende vid vad de sakkunniga, i synnerhet kammarrätten hade anfört. Ja, vad kammarrättens ställning till denna fråga beträffar, så bottnar den nog i samma grunduppfattning, som herr Lithander senast gjorde sig till målsman för, och den uppfattningen är tämligen känd förut. Det föreföll nästan, som om herr Olsson ville ansluta sig till den där »likställighetssynpunkten», när han återopade kammarrättens yttrande, att det skulle vara »en rättvis beskattning, som icke gynnade den ene framför den andre», d. v. s. att det icke bör ges någon förmån åt de kooperativa föreningarna. Det var grundtanken i herr Lithanders anförande.

Jag har nu en något annan syn på saken. Herr Olsson förklarade sig emellertid icke vilja taga någon principiell ståndpunkt till frågan i stort. Men det gjorde herr Lithander. Han förklarade sig vara principiell motståndare till denna sak och yrkade liksom utskottet av principiella skäl avslag. Nu vill jag i förbigående säga, att, som herrarna veta, finnes det i dessa skattefrågor ett rikhaltigt lager av olika, varandra korsande principer. Man behöver bara göra klart för sig med den ena eller andra utgångspunkten, eventuellt egna intressesynpunkter, hur man *vill* i en skattefråga, så kan man sedan gå till lagret och plocka fram de principer som passa, och kombinera dem med de egna åsikterna, för att sedan kunna yrka det ena eller andra »av principiella skäl».

Jag har nu med mitt vanliga lekmanaförstånd försökt bedöma denna fråga och kommit till den ståndpunkten, att jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Jag kan ju säga, att även jag gör det »av principiella skäl» — det låter liksom litet gentilare. Emellertid tror jag, att denna sak ytterst bottnar i den olika grundsyn, som gör sig gällande i fråga om handels natur, mellan dem som anse, att handeln är till för *konsumenternas* skull och bör avse att med minsta möjliga omgång, minsta mellanhandsväsen och minsta möjliga kostnad bringa varorna från producenten till konsumenten, och å andra sidan den, som anse, att handeln väsentligen är till för *affärsmännens* skull, så att den, utom sin huvuduppgift att för-

medla varor mellan producenter och konsumenter, dessutom har ett särskilt, självständigt ändamål, nämligen att ge största möjliga vinst åt största möjliga antal handelsidkare. Där tror jag man har att söka roten och upphovet till de meningsdivergenser, som här råda. Här finna vi också motivet till herr Lithanders ståndpunkt, som ju är den, att han icke kan vara med om att kooperationen på något sätt skall gynnas framför den privata affärsmannen. Det är *likhetssynpunkten*, som han påstod bör gälla i alla avseenden.

Jag anser, att dessa olika affärsgrenar aldrig *kunna* bli fullt likställda, ty de äro olika till sin natur. Kooperationen, jag tänker då närmast på konsumentkooperationen, avser icke att draga någon *vinst* av själva affären, utan endast att skaffa och förmedla varorna till konsumenterna för lägsta möjliga kostnad. Detta är ju huvudändamålet med detta slags kooperation. För den enskilde affärsmannen däremot är huvudsyftet att förtjäna pengar, att skaffa mellanhanden största möjliga vinst på transaktionen. Kooperationen och den enskilda handeln äro således så pass olika till själva sitt syfte, att det fullt ut måste motivera olika synpunkter, när det gäller att fastställa beskattningen.

Jag anser för min del, att denna likhetssynpunkt kan vara berättigad, men jag tror, att herr Lithander driver den i orätt riktning. Jag har ingenting emot, att exempelvis herr Lithander som affärsman slår in på den principen, att sedan omkostnaderna för affärens skötsel äro betalda, överskottet må återbetalas till kunderna i form av rabatter. Om sedan herr Lithander själv kommer och kräver att bli likställd med kooperatörerna, så att han skall vara fri från beskattning av den sålunda återbetalda rabatten, så skall han åtminstone ha mitt livliga understöd och gillande för detta. Det anser jag resonligt och rättvist.

När vi nu äro inne på dessa principer, skulle jag vilja ställa en fråga till herr Lithander. Såvitt jag vet, beviljas inom all affärsrörelse rabatter i olika form, det är kassarabatter, rabatter i proportion till affärens omsättning o. s. v. Inom den bransch jag närmast känner till, nämligen tryckeribranschen, lämna vi rabatter efter olika grunder och tabeller. Det sättes aldrig i fråga, att icke dessa rabatter skola vara skattefria. De avdragas helt enkelt från inkomsten och bli skattefria. Nu skulle jag önska att herr Lithander ville reda upp, på vilka sakliga skäl det kan vara riktigt, att om man på detta sätt på alla möjliga *andra* grunder lämna rabatter, de äro skattefria, men om en affär väljer det sättet att rabatten skall lämnas till kunderna i proportion till affärsvinsten, som sålunda återbetalas, sedan man har sett att man har något att återbetala, så skall *den* rabatten ovillkorligen beskattas. Jag tycker det är rabatt som rabatt, och skall man ha rätt att avdraga i det ena fallet, så bör man också ha rätt att göra det i det andra.

Jag skall nu icke gå in på något vidlyftigare bemötande av alla möjliga invändningar; de flesta äro för övrigt bemötta av utskottets ordförande. Även jag vill erkänna, att det ställer sig något

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

annorlunda, när det gäller produktionsföreningar, än då det är fråga om konsumtionsföreningar, men jag kan icke heller i avseende å de förra finna, att någon orätt sker. Dessa produktionsföreningar avse ju att genom organisation och sammanslutning och genom gemensamt utnyttjande av det ena eller andra skaffa sig bättre betalning för det man producerar. Men det är väl obestridligt att den högre betalning, som exempelvis lantbrukarna på det sättet erhålla, ökar deras nettobehållning av lantbruket och deras deklarerade inkomstsomma, och härigenom beskattas ju även denna inkomstsomma. Då herr Lithander, om jag icke missminner mig, är principiell motståndare till all dubbelbeskattning, så har han väl icke något särskilt att anmärka på denna punkt.

Vad nu beträffar att det skulle föreligga en risk för att andra näringsgrenar skulle slå in på denna väg och ombilda sig i kooperativ form, så tror jag icke vi behöva befara något dylikt. Som ordföranden redan påpekat, lämnas i propositionen en mycket noggrann definition på vad som avses med kooperativa företag och huru de skola vara organiserade för att komma i åtnjutande av denna förmån. Min övertygelse är, att vanliga affärsföretag icke komma att organisera sig kooperativt. Man kommer icke att lämna öppen rätt till anslutning o. s. v. eller fullgöra de åtgärder, som fordras för att bli betraktade som kooperativt företag. Men om det ena eller andra företaget ombildas på fullständigt kooperativ grund, så anser jag det alldeles riktigt, att det får åtnjuta denna skattefrihet. Ty enligt min mening är denna kooperativa form den riktiga, den ur nationalekonomisk och ur andra synpunkter fullkomligt riktiga formen för distributionsverksamheten. Naturligtvis går herr Lithander icke med på detta, ty han har ju en sådan absolut kolartro på den på *vinst* inriktade fria konkurrensen såsom det enda saliggörande och vägrar bestämt att tro att något annat är nyttigt och berättigat. Men jag anser, att Kooperationen har en verklig nationalekonomisk uppgift att fylla. Den är lagd på den rätta bogen, och jag anser, att den bör få de förmåner, som lagstiftningen kan ge och som här ifrågasättas, förmåner som enligt min mening sannerligen icke sträcka sig för långt.

Sedan var det en mycket viktig invändning som herr Lithander hade, och det var, att vi skulle förlora så mycket skatteobjekt, om Kooperationen skulle utvecklas och det således icke bleve så mycket vinster att beskatta. Ja, jag medger att utvecklingen kanske kan gå i den riktningen. Men icke är det väl ändå meningen att vi skola avstå från att gynna ett affärssystem, som vi anse nationalekonomiskt sunt och riktigt, för att i stället skapa möjligheter till stora enskilda vinster, på det att stat och kommun må kunna taga några procent i skatt av dessa vinster. Det skulle bli synnerligen underliga konsekvenser på många områden, om vi här i kammaren skulle slå in på den bogen. Jag tror icke, att det är den riktiga vägen.

Herr Lithander slutade med att skrämma med statsingripandet

under kristiden. Han menade, att statens affärsverksamhet icke visat sig lämplig o. s. v. Ja, det är jag fullt ense med honom om att den icke gjort, och jag tror icke heller, att den i stort sett någon-sin kommer att göra det. Men den anmärkningen gäller icke ko-operationen, ty den är byggd på *frivillighetens* grund, och den har, såvitt jag vet, även under den gångna kristiden fullt ut fyllt måttet, minst lika bra som enskild affärsverksamhet och t. o. m. i åtskilliga avse-enden bättre. Jag får för min del säga, att jag beträffande de kooperativa handelsföreningarna anser, att de varit fullt ut lika driftiga och dugliga och visat sig kunna stå sina kunder till tjänst lika bra som de enskilda affärsmännen och i åtskilliga fall betydligt bättre. Jag tror sålunda att de kristidens erfarenheter, som herr Lithander försökte skrämma med, icke bevisa vad han ville ha be-visat. Jag undrar också, om de som principiellt äro motståndare till statens affärsverksamhet och statssocialism överhuvud taget, göra sig själva någon egentlig tjänst genom att försöka motarbeta även denna form, nämligen kooperationen. Vore det männe icke tvärtom sunt och lyckligt, om utvecklingen ostört finge gå efter den linjen. Jag tänker, att det kunde vara något att fundera på även för herr Lithander, om icke möjligen, därest utvecklingen gar kooperationens väg, detta skulle minska faran för den *stats-socialism*, som han är så förskräckt för.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre, men jag skall dock be att få göra ännu en liten anmärkning, och den gäller kredit-väsendet. Herr Lithander ville tillskriva de privata affärsmännen även förtjänsten av konsumtionskreditens inskränkande. Jag vet ju, att det har gjorts och göres åtskilligt i den vägen även av de en-skilda handelsidkarna, men jag får säga, att det gått synnerligen sakta och visat sig mycket motigt att komma någon väg med den saken. Under många och långa år hava dessa minuthandelsförbund och affärssammanslutningar arbetat på att minska konsumtionskrediten, och man har ändå i det praktiska livet knappast alls sett någon verkan därav. Jag vet icke, det har kanske blivit *någon* liten effekt därav, men i så fall är den ganska obetydlig. Faktiskt är däremot, att dessa kooperativa affärer i det avseendet utfört en mycket stor uppgift. I mycket stor utsträckning hava de tillämpat och vant folket vid kontanthandelssystemet och ha därmed utfört en betydelsefull uppgift, för vilken samhället är dem tack skyldigt.

Ja, herr vice talman, summa summarum av vad jag sagt är, att jag anser, att den kungl. propositionen har alla skäl för sig, och även om det finns en eller annan befogad invändning, som kan göras emot förslaget, tror jag i alla fall, att skälen för detsamma äro i långt övervägande grad de starkare, och jag ber därför att få yrka bifall till den av herr Örne avgivna reservationen.

Herr V e n n e r s t e n: Herr vice talman! Den siste ärade ta-laren sökte förenkla det föreliggande problemet genom att ställa frå-gan så, som om den gällde för eller mot kooperationen. Men sa-

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.

(Forts.)

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar. }
(Forts.)

ligger ju icke saken, utan här är fråga om, om vi skola gynna kooperationen mera än den redan nu gynnas genom gällande bestämmelser. För min del har jag icke kunnat ställa mig på den kungl. propositionens sida av den anledningen, att jag finner frågan alltför svårutredd och till sina konsekvenser betänkelig, för att jag med den utredning, som här föreligger, skulle vilja gå med på en ytterligare lindring för kooperationens vidkommande.

Jag är, liksom den föregående ärade talaren, som ställt sig på utskottets sida, en vän av kooperationen, och jag har funnit, att den lättnad, som 1910 års skattelagstiftning beredde denna rörelse, var befogad. Men jag fruktar för att, om vi nu på sätt den kungl. propositionen gör, river upp hela detta ömtåliga och svårlösta skatteproblem, utsätta vi oss för en ganska stor risk, enär kraftiga och i många stycken ganska befogade strävanden framkomma på ett rakt motsatt håll. Jag säger, att de äro befogade och befogade ur många synpunkter, som väl kunna framföras, men från vilka man bortser, då man ur vissa sociala synpunkter vill giva en undantagsställning åt kooperationen.

Herrarna ha ju av den historik, som förebragts, sett, att frågan varit före i riksdagen många gånger. Dels har man sökt att få bort de bestämmelser, som nu gynna kooperationen, men detta har riksdagen avvisat, dels har man också försökt att ytterligare bereda lättnader åt kooperationen, vilket även har avvisats. Nu ligger den tidpunkt mycket nära, då hela detta skatteproblem på nytt skall tas upp, och jag undrar, om vi, särskilt med hänsyn till våra kommuners skatteförhållanden, äro försvarade med att nu gå med på den lindring, som Kungl. Maj:t föreslår. Låt oss vänta den korta tid, som ännu återstår, för att se, huruvida man kan ordna förhållandena i avseende å kooperationens beskattning på något annat sätt än det nu gällande!

Herr Olsson i Ramsta har enligt min mening på ett klart och tydligt sätt ådagalagt, att här är ett kommunalt intresse, som vi icke äro berättigade att bortse från utan torde göra klokt i att noga beakta. Då frågan på nytt så snart kommer upp, tror jag, att vi också göra klokt i att förbehålla en kommande riksdag avgörandet.

Utskottet intar nu en mellanställning, i det att utskottet varken räcker handen åt dem, som vilja taga bort de förmåner, som kooperationen för närvarande har, eller åt dem, som äro beredda att åt kooperationen inrymma ännu större förmåner, än den redan har.

Det har ju av föregående talare kraftigt understrukits, huruvida den svenska kooperationen under nu gällande lagstiftning på ett synnerligen glädjande sätt kunnat utveckla sig, ett förhållande, som särskilt herr Lithanders siffror gav en mycket stark och god belysning åt. Det är väl då icke för mycket att säga: Låt det då bli vid vad det är, till dess vi få taga upp problemet i dess rätta sammanhang. Jag kan för min del icke anse det lämpligt eller riktigt att framställa denna sak så, som om det gällde ett grosshandelsintresse eller ett köpmannaintresse, som vi nu skulle tillgodose ge-

nom att bekämpa den kungl. propositionen. Herr ordföranden i bevillningsutskottet sade, att det var 7 grosshandlare, som hade dikterat detta utskottets beslut. Tro herrarna verkligen, att, om försök i den riktningen hade gjorts, till exempel herr Olsson i Ramsta eller jag skulle varit med om att biträda det med öppna ögon? Nej, det är så långt ifrån, att det här i främsta rummet är ett grosshandelsintresse, att jag vågar påstå, att det är ett viktigt skattesporsmål av betydande allmänt intresse. Det är en i och för sig ömtålig skattefråga, beträffande vilken det väl tål vid att man noga besinnar, vad man gör.

Jag har den oförgripliga meningen, att Kungl. Maj:t välvilligt velat lyssna till rösterna från den ena sidan, som nu för ögonblicket starkast framträtt, men icke givit tillfälle åt dem, som företråda en motsatt mening, att få göra sig gällande och hörda, på det att man måtte få frågan mera allsidigt belyst. Jag klandrar icke Kungl. Maj:t, för att han har velat tillgodose det krav, som så kraftigt framställts från kooperativt håll, men jag vågar tro, att riksdagen gör klokt i att ställa sig tveksam inför de förhållanden, som nu råda, och med den utsikt att få upp problemet i hela dess vidd, som jag flera gånger framhållit.

Det kan väl icke vara riktigt att, på sätt som här nyligen skett från denna plats, brännmärka hela vår köpmannakår och misstänkliggöra hela handeln. I likhet med herr Wikström är jag övertygad om att handeln just har och fullföljer den uppgiften att föra varan till konsumenten så snabbt, så billigt och i så rikt urval som möjligt för att tillgodose konsumentens krav. Vill Kooperationen inskränka sig till detta, kan den med utnyttjande av de förmåner, som den redan har, bereda sig ännu större framgång, än vad som redan skett. Saken är den, att det är icke så, som herr Wikström här framhållit, att det är detta, som är sakens kärna, utan det har åtminstone inom utskottet alldeles uttryckligen framhållits, att det är andra bisyften, som kunna synas nog så behjärtansvärda, som varit bestämmande för den ställning i denna fråga, som reservanterna intagit.

Man har särskilt framhållit, att Kooperationen befrämjar sparsamheten. Ja, det är gott och väl. Men är det nu verkligen så, att vi på den grunden kunna ge en undantagsställning åt Kooperationen utöver vad den redan har? Har det icke visat sig, att den kan befrämja sparsamheten även utan större förmåner än dem, som redan beretts den, och kunnat befrämja sparsamheten på ett nog så effektivt sätt?

Så har det åtminstone för mig tett sig, nämligen att man från kooperativt håll just sökt framskjuta andra synpunkter än den, att Kooperationen skulle betjäna omsättningen som en särskilt betydelsefull gren av den allmänna handeln för att motivera en utvidgning av de redan bestående förmånerna.

Under sådana förhållanden har jag icke kunnat ställa mig på den kungl. propositionens ståndpunkt utan har måst biträda utskottets förslag, till vilket jag, herr vice talman, ber att få yrka bifall.

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

Herr statsrådet U n d é n: Herr vice talman! Då man läser bevillningsutskottets föreliggande utlåtande, frapperas man ovillkorligen av att utskottet har underlåtit att ens med ett enda ord gå in på de speciella punkter, som den kungl. propositionen avhandlar. Det är ju så, att i propositionen föreslås upphävandet av två bestående restriktioner i avseende å den rätt till avdrag vid taxering, som de kooperativa föreningarna för närvarande åtnjuta. Samtidigt föreslås i propositionen i ett annat avseende en skärpning, en begränsning av samma skatteförmån. Utskottet har, som sagt, icke gått in på dessa punkter och icke på något sätt bemött de invändningar, som hava framställts rörande dessa bestämmelser, sådana de nu äro formulerade, utan talar helt allmänt om skatteförmåner för kooperativa föreningar.

Emellertid kan det väl ha något intresse att fästa uppmärksamheten på, vad det här i själva verket är fråga om, och att ge en liten återblick på huru de nuvarande bestämmelserna kommit till, och vad som från början avsågs med dem.

Det förhåller sig så, att före den nuvarande skattelagstiftningens tillkomst år 1910 åtnjöto de kooperativa föreningarna den skatteförmånen, att de icke behöfde skatta för den del av sin inkomst, som de återburo till medlemmarna i förhållande till dessas inköp. Om jag fäster mig vid huvudgruppen, det vill säga konsumtionsföreningarna, skattade de sålunda för inkomst, som fonderades eller delades ut som ränta på medlemmarnas insatser. Man resonerade så, att en kooperativ förening hade till uppgift att organisera konsumenterna, att göra mellanhänderna överflödiga, och då borde man ej beskatta dessa föreningar, som om mellanhänderna hade funnits, som om varorna hade passerat en dylik mellanstation på vägen till konsumenterna. Därför betraktade man dessa belopp, som återburos till medlemmarna, såsom medlemmarnas besparing, vilken ej borde upp- tagas som vinst för föreningen. År 1910 bekräftades genom lagstiftning denna uppfattning. Jag vill erinra om, att då visserligen framfördes krav på längre gående skatteförmåner från kooperativt håll. Och i en reservation till bevillningsutskottets utlåtande, som var undertecknad av herrar Kvarnzelius, K. G. Karlsson, Kobb och Branting, hävdades, att de kooperativa föreningarna borde vara fria från skatt även för den del av inkomsten, som fonderades och utdelades såsom ränta på andelarna.

I föreliggande förslag går man ej så långt, som år 1910 krävdes från vänsterhåll här i kammaren, utan man nöjer sig med att låta den gällande lagstiftningen bestå i huvudsak oförändrad och endast föreslår till avskaffande de speciella restriktioner, som faktiskt fingo en avfattning, av vilken man då ej förutsåg konsekvenserna.

Man sade nämligen i författningarna, att de kooperativa föreningarna visserligen skulle bli fria från skatt för det de återburo till medlemmarna i proportion till dessas inköp, men endast sådana föreningar, som utslutande sålde till sin medlemmar. Och anledningen till denna restriktion var den, att om även föreningar, som handlade med utomstående, komme i åtnjutande av skattefrihet skulle, menade man, även de föreningar följa med, som endast till

det yttre liknade de kooperativa, men i grunden voro helt och hållet kapitalistiska företag, jämnställda med vanliga handelsaktiebolag. Man menade alltså, att, om t. ex. ett tiotal personer sloge sig ihop till en ekonomisk förening för att driva handel såsom rörelse och göra vinst härpå, vore det ingen anledning att ställa den i någon särställning i skatteavseende, och man fann då ingen annan möjlighet till åtskillnad än denna, att draga gränsen så, att föreningar, som överhuvud taget handlade med utomstående, ej skulle få ifrågasvara skatteförmån.

Emellertid sammanhänge detta spörsmål i någon mån med frågan angående konsumtionsföreningars rätt över huvud att handla med utomstående. Jag vill erinra om, att under åren före 1910 rådde mycken osäkerhet om, huruvida konsumtionsförening finge i öppen bod handla med andra än medlemmar. Flera gånger inträffade, att högsta domstolen dömde konsumtionsförening för olaga handel, därför att utomstående personer gått in i butiken och köpt. Emellertid hade detta känts outhärdligt på kooperativt håll och föranlett en riksdagsskrivelse år 1905 med begäran, att konsumtionsföreningarna skulle få uttrycklig rätt att handla med utomstående. År 1910, samma år som inkomstskattelagen kom till, framlades också ett förslag till föreningslag, däri dåvarande justitieministern föreslog, att konsumtionsförening skulle få handla även med utomstående, huru endast mot kontant betalning. Justitieministern motiverade detta med, att, om man förbjöde konsumtionsförening att handla med andra än medlemmar, skulle det leda till ständiga åtal och trakasserier. Då ställde sig alltså Kungl. Maj:t i justitiedepartementet på den ståndpunkten, att det vore orimligt att begränsa konsumtionsföreningars rätt att handla till att avse endast egna medlemmar. Det vore svårt att kontrollera och kunde leda till trakasserier och vore obehövt. Samtidigt föreslog emellertid Kungl. Maj:t i finansdepartementet, att, om en sådan förening handlade med utomstående, skulle den mista den skatteförmån, som det var fråga om. Det är onekligen att giva med ena handen och taga tillbaka med den andra att på detta sätt beröva konsumtionsföreningarna denna möjlighet till avdragsrätt, om utomstående finge handla i deras butiker. Och märkligt nog förebragte finansministern den motivering, att föreningarna i viss mån förlorade sin kooperativa karaktär, om de handlade med utomstående. Nu har det visat sig i den följande rättspraxis, att den ena konsumtionsföreningen yrkar avdrag för vad den utdelat till medlemmarna, och det mötes med vägran, därför att det visats, att även utomstående personer fått handla i boden. En annan förening får avdrag, därför att den kunnat visa, att ingen utomstående fått handla i boden. Finnes det någon rimlig anledning att behandla föreningarna olika allt efter dessa omständigheter? Ja, man kan säga, att det ligger en riktig tanke bakom, och det är den, att man ej bör tillerkänna samma karaktär åt associationer, som från ekonomisk synpunkt äro av samma slag som vanliga bolag. Då handeln med utomstående blir huvudsaken, kan man ej betrakta dessa föreningar som likställda med de egentliga kooperativa föreningarna. Denna tanke har i

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.

(Forts.)

föreliggande förslag tillvaratagits på sådant sätt, att man begränsat skatteförmånen till *kooperativa* föreningar. Man har gjort skillnad på kooperativa och ekonomiska föreningar för att på det sättet lämna åt taxeringsmyndigheterna att bland de ekonomiska föreningarna utskilja, vilka som äro kooperativa och vilka som äro andra ekonomiska föreningar. Och i propositionen ha i motiveringen angivits vissa kännemärken, som böra utgöra en ledning för skattemyndigheterna. När det nu är så, att för närvarande cirka två tredjedelar av konsumtionsföreningarna i landet även i någon mån handla med utomstående, är det orimligt att fortfarande hävda, att dessa ha förlorat sin kooperativa karaktär och böra behandlas strängare i skattehänseende än de föreningar, som endast handla med egna medlemmar. Däremot skulle man genom att, såsom i propositionen föreslagits, begränsa avdragsrätten till kooperativa föreningar, förekomma den olägenhet, som är förenad med gällande bestämmelser, nämligen att en del sammanslutningar, som i själva verket äro s. k. karteller, kunna uppträda med anspråk på särskild skattelindring. Så t. ex. inträffar för närvarande, att bränneriidkarnas förening, »bränneritrusten», eller svenska stärkelsefabrikanternas förening och liknande industriella sammanslutningar uppträda och med stöd av nu gällande lagstiftning om ekonomiska föreningar yrka att få åtnjuta en skattelindring, som givetvis aldrig varit avsedd för dem. Denna olägenhet med gällande bestämmelser har bevillningsutskottet ej fäst sig vid.

Så är det en annan punkt, som enligt propositionen skulle ändras, och det är den, att för åtnjutande av skattefrihet fordras, att grunderna för utdelningen till medlemmarna skola vara på förhand bestämda. Om man går till 1910 års proposition och undersöker, vilken anledningen var till denna bestämmelse, finner man, att dåvarande finansministern förklarade, att ett sådant villkor ändrade väl icke något nämnvärt bestående praxis, enär i alla de fall, han kände, förening redan i stadgarna fastställt grunderna för rabatteringarna, men däremot undvekes i alla händelser en sådan anomali, som att, medan juridisk person i allmänhet vore urståndsatt att genom åtgärder eller beslut efter utgången av det år, vars inkomstresultat skall taxeras, i beskattningsavseende rubba nämnda resultat, förening skulle kunna under nya året genom då beslutade rabatteringar förändra sitt eget bokslut. Det är hela utredningen, hela den något bristfälliga utredning, varpå man då byggde avfattningen av ifrågakvarande bestämmelser i inkomstskatteförordningen och bevillningsförordningen. Finansministern trodde alltså, att denna bestämmelse ej skulle ha nämnvärd praktisk betydelse. Men hur har det visat sig i verkligheten? Jo. om man ser i prejudikatsamlingarna, finner man, hurusom konsumtionsföreningar ofta förlorat förmånen, därför att grunderna för utdelningen ej varit tillräckligt bestämda på förhand. Det har hänt, att föreningar i stadgarna sagt, att exempelvis så och så stor procent av vinsten skall användas till avskrivning av inventarier och lager, så och så stor procent skall gå till reservfonden, så och så stor procent till ränta

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

på andelarna, så och så mycket till upplysningsfonden och återstoden utdelas i förhållande till medlemmarnas inköp. Men trots att en sådan bestämmelse stått — och det var tydligen på sådana bestämmelser, som dåvarande finansministern syftade — har i praxis en sådan klausul icke ansetts fylla skatteförfattningarnas fordran på, att grunderna skola vara i förväg bestämda, utan man fordrar, att det skall direkt angivas, kunna med stöd av tidigare beslut avgöras, huru mycket vid årets slut skall gå till medlemmarna. Konsumtionsföreningarna tvingas alltså att ett år i förväg, innan de veta, vilken vinst som kommer att uppstå under året, bestämma, hur mycket som skall utdelas till medlemmarna. Eljest få de ej förmånen. Kan det vara rätt att tvinga en förening till sådan disposition av en kommande vinst, om vilken den ej har någon kännedom, då den fattar beslutet? Det argumentet, att det skulle vara en anomali att låta en förening genom att bestämma sin utdelning vid årets slut förändra sin egen beskattning, det hörde man ej talas om när år 1902 en liknande bestämmelse gavs i fråga om aktiebolag. Då var det så, att den vinst, som aktiebolag använde till utdelning på aktierna, ej helt och hållet dubbelbeskattades, utan det fick göras avdrag till sex procent. Sålunda kunde aktiebolag vid årets slut genom beslut på bolagsstämman bestämma utdelningen på aktierna till större eller mindre procent och därigenom förändra sin beskattningsbara inkomst, alldeles som nu föreslås i fråga om de kooperativa föreningarna.

Härtill kommer den omständigheten, att de kooperativa föreningarna för närvarande äro i visst avseende hårdare beskattade än andra näringsföretag. De äro hårdare beskattade än vanliga aktiebolag, därutinnan att skatteskalen drabbar dem efter inkomstens absoluta storlek, icke som i fråga om aktiebolag efter inkomsten i förhållande till aktiekapitalet. Det finnes här juridiskt sett ingen motsvarighet till aktiekapitalet. Därför drabbar den progressiva skatteskalen ofantligt mycket hårdare än för aktiebolagen.

Utskottet har nu, som sagt, ej med ett ord upptagit dessa bägge restriktioner till behandling eller försvar. Det har överhuvud endast rört sig med allmänna talesätt. Utskottet har sagt, att det ej finnes behov av denna skatteförmån, ty Kooperationen går framåt ändå. Därvid toges ingen hänsyn till, att, om Kooperationen i sin helhet går framåt, kan det hända, att en del föreningar på särskilda orter ha svårt att kämpa sig fram. Och utskottet talar om, att det är fara för missbruk, att vanliga aktiebolag skulle ombilda sig till kooperativa föreningar för att få åtnjuta skatteförmånen. Det argumentet är ohållbart, eftersom propositionen begränsar förmånen till de egentliga kooperativa föreningarna. Alltså finnes det, som herr Wikström framhöll, icke någon annan möjlighet för dessa vanliga handelsföretag att tillgodogöra sig avdragsrätten än att förvandla sig till rent filantropiska företag. Då skulle ju åter skattefriheten vara ganska väl motiverad.

Slutligen talar utskottet om de stora finansiella konsekvenser,

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

som skulle följa av denna skattelindring. Jag vill då nämna, att herr Örne i första kammaren i dag framlagt en kalkyl över vad reformen f. n. skulle innebära och kommit till det resultat, att det skulle röra sig om ett beskattningsbart belopp av i genomsnitt cirka 2,500 kronor för varje kommun, där en konsumtionsförening finnes. Var och en kan alltså föreställa sig hur stort skattebelopp skulle utgå å dessa 2,500 kronor. Detta kan ju icke vara några överväldigande finansiella konsekvenser.

Man kan då fråga sig, varför de kooperativa föreningarna äro så angelägna om denna reform. Jo, det är därför, såsom det också framhållits från kooperativt håll, att man på det viset skulle uppmuntra den sparverksamhet, som de kooperativa föreningarna bedriva. Det skulle för dem bli av intresse att alltmera lägga sin politik i en dylik riktning, under det att om de kooperativa föreningarna få betala en stor progressiv skatt för vad de återbära till sina medlemmar, det givetvis icke kan bli av något större intresse för dem att slå in på en sparverksamhet.

Det har under debatten talats om den engelska Kooperationen, och särskilt har man pekat på de svindlande omsättningssummor, som framgå av statistiken från detta håll. Det skulle, menar man, vara en stor risk, om vi i Sverige komme upp visserligen icke till så stora belopp som i England men dock till proportionsvis ganska ansevärdiga sådana, ty därigenom skulle man undandraga stat och kommun avsevärda skattebelopp. Det bör då vara ett lugnande moment att veta, att just i England äro de kooperativa föreningarna *skattefria*, något som ju icke på långt när här begäres. I England har man ansett det vara en riktig politik, att de kooperativa föreningarna icke skola skatta för annat än för fastigheter till kommunerna, och här är det ju inte fråga om att upphäva någon fastighetsbeskattning. Den hänvisningen kan alltså ej avskräcka oss från att införa en sådan lindring, som är ifrågasatt.

Här har också talats om, att de kooperativa föreningarna skola likställas med enskilda näringsföretag. Gent emot detta vill jag upprepa vad en föregående ärad talare anført, nämligen att om ett enskilt näringsföretag slår in på samma politik som de kooperativa föreningarnas, det vill säga avstår från sin vinst, kommer man i åtnjutande av avdragsrätten. Det finnes prejudikat härpå i fall, där en enskild handlande har lämnat sina kunder rabatter, genom att t. ex. periodvis vid månadens eller årets slut lämna tillbaka belopp till kunderna eller avskriva dem på deras konto. I dylika fall har man enligt regeringsrättens utslag sluppit räkna med dessa återburna belopp, och därigenom ha de enskilda näringsföretagen fått samma ställning som de kooperativa föreningarna.

Över huvud tyckes utskottsutlåtandet icke så mycket åsyfta en kritik av de förändringar, som i propositionen föreslås, utan man synes vilja försvara en ståndpunkt, som går betydligt längre i skärpt beskattning än vad som f. n. är fallet enligt nu gällande författningar. Utskottet riktar sig uppenbarligen mot själva den

princip för avdragsrätt, som redan är accepterad i nuvarande lagstiftning. Det vore enligt min tanke synnerligen beklagligt, om andra kammaren skulle godkänna bevilningsutskottets föreliggande utlåtande och på det viset ge ett litet finger åt den skattepolitik, som går ut på att sätta kooperationen i sämre ställning än andra skatteobjekt.

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

Herr Möller: Herr talman! Jag måste erkänna, att jag blivit överraskad av den mycket fientliga ton gent emot den kooperativa rörelsen över huvud, som genomgick ett par talares anföranden. Det utmärkande för dem var dessutom, att de icke kunde se något slags skillnad mellan kooperativa företag och privata affärsföretag.

Det är klart, att för alla dem, som stå på Kungl. Maj:ts ståndpunkt i denna beskattningsfråga, är just utgångspunkten för deras ställningstagande den, att det finnes en fullkomligt avgörande *principiell skillnad* mellan ett kooperativt företag och en privathandlande, och det är på grund av denna skillnad som man kommit till den slutsatsen, att de kooperativa företagens utdelningar icke skola beskattas. Den privata handlanden har det bestämda intresset av sin affär att förtjäna så mycket pengar, som är honom möjligt; det skall ske på det ena eller andra sättet, t. ex. genom att göra varorna så och så mycket dyrare vid utdistribueringen. Den kooperativa affären har däremot intet annat syfte än att se till, att de varor, som finnas i landet, komma i konsumenternas händer till ett så billigt pris, som över huvud taget är möjligt. Man skulle mycket väl kunna säga, att den paradoxen är sanning, att en privathandlande har till uppgift att göra varorna så dyra som möjligt för konsumenterna, under det att de kooperativa föreningarna ha till uppgift att göra varorna så billiga som möjligt.

Jag tror, att man endast behöver söka bedöma denna fråga utan särskilda hänsyn till de privata handlandenas intressen, för att man skall komma till det resultat, att det vore en högst betydande nationalekonomisk förmån för landet, därest kooperationen, särskilt konsumtionskooperationen, bleve gynnad. Jag hoppas för min del, att det i andra kammaren icke skall finnas ett så varmt klappande hjärta för de privata handlandena, att det blir omöjligt att få igenom ett förslag, som visserligen, jag erkänner det, i viss mån gynnar de kooperativa företagen men gör detta från den riktiga utgångspunkten, att något bättre sätt än det nuvarande att organisera distributionen av varor ur samhällets egen synpunkt över huvud icke finnes.

Jag skall för min del i övrigt icke gå in på någon detaljgranskning av vad som under debatten förekommit. Jag vill bara betona, att jag är säker på, att om man anlägger sunda nationalekonomiska och även sunda privatekonomiska synpunkter på denna fråga, måste man rösta för Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. för reservationen.

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Den senaste ärade talaren poängterade särskilt, att handlandenas uppgift var att göra varorna så dyra som möjligt, liksom kooperatörernas var att göra dem så billiga som möjligt. Ja, handlandenas uppgift får väl ändå vara en liten smula mera, eljest tror jag de skulle ha slutat med sin handel för länge sedan, det vågar jag påstå. De få nog ha ett annat särmärke, om de skola kunna fortsätta att driva sitt yrke.

Det är just detta, att kooperatörerna skola göra varorna så billiga som möjligt, som jag påpekade då jag drog i härnad för kooperationen i mitt förra anförande. Men är detta riktigt, faller åtskilligt av det resonemang vi i afton hört om behandlingen av de ifrågavarande utdelningarna; då behöver man icke tala därom.

Det kooperativa företag, vari jag arbetar, har icke alls behövt göra varorna så billiga som möjligt. Det har tvärtom betalt råvarorna så mycket man kunnat. Därmed skulle den saken vara upplärd. Det har ju dock icke på något håll varit ifrågasatt, vare sig genom en motion eller förslag ifrån utskottet, att vi skulle öka skatterna för den kooperativa verksamheten.

Herr statsrådet, som nyss hade ordet, framhöll, att utskottet icke hade i sitt svar gått in på några av de synpunkter, som framlagts i Kungl. Maj:ts proposition. För egen del måste jag säga, att orsaken varför jag icke ansett detta vara synnerligen behövt är, att det här gäller en gammal stridsfråga: det är precis samma skäl, som vi här i afton hört som vi hörde år 1910, de varierade icke det minsta, de erbjuda intet nytt.

Det är för övrigt svårt att säga, om den definition på kooperativa föreningar, som framlagts i Kungl. Maj:ts proposition, kan anses konsekvent, nämligen att det skulle vara fråga om en »öppen förening». Det skulle kunna vara ett särskilt kännemärke, att man som i primärförsamlingarna har lika rösträtt, men något dylikt håller man icke på i sammanslutningar som dessa, i sådana så att säga »koncentrerade» föreningar. Lika rösträtt skall man icke ha; detta blir sålunda ingen särskild för den öppna kooperationen utmärkande egenskap. För övrigt: man må benämna kooperationen hur man vill, man må definiera den hur som helst, det är alldeles tvunget att styrelserna för de respektive kooperativa företagen ändå ha en viss handlingsfrihet i fråga om utseende av de personer, som eventuellt skola ingå i desamma. Jag tror aldrig det kan vara lyckligt, att man helt generellt låter alla möjliga personer ingå som medlemmar blott de anmäla sig. Jag förmodar, att detta icke heller är avsikten enligt Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Möller yttrade nu, att om man hade ett varmt klappande hjärta för kooperationen, skulle man antaga Kungl. Maj:ts proposition. Jag är som kooperatör den äldste tror jag i denna kammare och har i många år stått fast vid denna rörelse, så att jag borde ha ett åtminstone någorlunda varmt klappande hjärta för det företag, åt vilket jag ägnat min verksamhet i ett kvarts sekel. Men jag

kan ändå inte komma till ett sådant resultat och varför? Jo, därför att jag tycker att det på samma gång man framlägger förslag om att bolag i stort sett skola dubbelbeskattas, är synnerligen ominöst att fastslå, att en kooperativ rörelse faktiskt icke skall ha någon skatt alls. Så kooperativ jag än är tvivlar jag på att detta är den rätta lösningen.

Jag kommer naturligtvis att alltfört framgå på den linjen, att en lösning av frågan om kooperationsbeskattningen i enlighet med det Landénska förslaget måste man bestämt motsätta sig. Men jag anser icke att så starka skäl finnas och att så djupgående utredningar skett, att de tala för en motsatt ståndpunkt, varför jag icke är beredd att ansluta mig till ett dylikt förslag, som ju innebär att man gör kooperationen helt och hållet skattefria.

Jag ber därför, herr vice talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Hederstierna: Herr vice talman! Jag har blivit uppkallad av ett yttrande från statsrådsbanken. Det föreföll av ett anförande från herr statsrådet att döma, som om man före år 1910 icke skulle varit så bestämd i fråga om beskattning av de kooperativa föreningarna, men att strax före detta år en skärpning i detta avseende skulle hava införts. Jag kan inte tänka mig att jag missminner mig då jag säger att detta alldeles bestämt strider mot vad som förekom vid den tiden. Tvärtom förhöll det sig så, att förut de kooperativa föreningarna beskattades för allt vad de hade införtjänat, innan de gjorde någon utdelning till sina ledamöter, men just under åren före år 1910 beslöto vi oss för inom regeringen, att vi skulle medgiva avdrag för belopp, som föreningen genom sina stadgar eller tidigare beslut förbundit sig att utbetala till sina medlemmar. I lagskipningen fastslogs sålunda samma sak, som sedermera år 1910 blev lag. Denna ståndpunkt intogo vi därför att vi, såvitt vi kunde förstå, icke kunde finna det annat än riktigt, att då man å en förenings vägnar utfäst sig att till de enskilda ledamöterna utbetala en viss procent å gjorda inköp, vore en förbindelse fastslagen, en skyldighet från den kooperativa föreningens sida, som man vore pliktig att uppfylla. Av denna anledning vore det alldeles i sin ordning, att detta belopp avräknades vid erläggande av skatt. Det gällde här en civilrättslig skyldighet för föreningen att göra utbetalningar till sina medlemmar. Det är klart, att detta är riktigt också därför, att vid bokföringen dylika belopp måste avräknas, innan den verkliga nettovinsten visade sig.

Det var detta resonemang, vilket, såvitt vi kunde förstå, var juridiskt fullkomligt oomkullkasteligt, som föranledde oss i statsrådsberedningen att slå in på denna bog. Och sedermera blev som sagt denna praxis lag år 1910.

Den lagstiftning, som vi sedan alltjämt tillämpa, grundas alltså på juridiskt fullt oantastliga principer. Nu vill man emellertid utvidga denna skattefrihet därhän, att den skall åtnjutas även när den civilrättsliga grunden icke förefinnes. I det avseendet skall

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

jag inte närmare inlåta mig, ty jag har egentligen begärt ordet endast med anledning av nämnda yttrande från statsrådsbanken. Jag vill dock säga, att man må önska så mycket som helst framgång åt den kooperativa rörelsen och man må vilja göra den så mycket nytta som möjligt — det må ur samhällssynpunkt och statssynpunkt vara synnerligen lämpligt att så sker — men man bör dock tillgripa andra medel än att såsom här i fråga om beskattning gynna den ena parten i motsats till den andra. Det är icke genom att ställa folk på ett olika sätt i beskattningsavseende, som man bör gynna samhälleligt önskvärda ändamål.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet U n d é n: Herr vice talman! Såvitt jag förstod, ville herr Hederstierna göra gällande, att den bestämmelsen i de nuvarande skatteförfattningarna, som säger, att såsom villkor för avdragsrätt skall gälla, att grunderna för utdelningen till medlemmarna äro på förhand bestämda, icke innebar någon nyhet, när den 1910 tillkom, och att den vore fullt rationell.

Jag vill häremot framhålla, att såvitt man kan se av motiveringen till 1910 års proposition, var det verkligen en nyhet som då infördes, och jag finner det mycket intressant att höra, att det låg en fullständigt teoretisk konstruktion bakom förslaget, men man förutsåg icke vad det skulle ha för konsekvenser.

Det står i den kungliga propositionen följande: »När jag sålunda finner mig böra i anslutning till gällande praxis föreslå en utväg, varigenom förening skulle fritagas från skatt för ifrågavarande förmåner bestående av rabatter eller andra utdelningar, lämnade i förhållande till gjorda inköp, men jag å andra sidan icke kan eller får släppa ur sikte föreningens egenskap av självständigt skatteobjekt, synes det mig såväl ur formell som reell synpunkt riktigt, att såsom villkor för den skattelindring, varom nu är fråga, fordras att föreningen lämnat utfästelse om rabatt eller annan utdelning före det köp, varpå utdelningen grundas.» Därpå fortsattes det med den punkt, som jag läste upp i ett föregående anförande, och som gick ut därpå, att förslaget icke skulle innebära något frångående av gällande praxis, enär dessa grunder för utdelningarna bruka vara angivna redan i stadgarna. Emellertid har det sedermera visat sig i verkligheten, att de grunder, som på detta sätt varit fastslagna, icke av regeringsrätten funnits vara tillräckligt bestämda, utan det har fordrats en mycket längre gående fixering i detta avseende, för att en förening skall komma i åtnjutande av skattefrihet. Det måste enligt regeringsrättens uppfattning direkt kunna automatiskt vid årets slut avgöras, huru stort belopp, som skall användas till utdelning åt medlemmarna.

Jag måste gent emot herr Hederstiernas mera teoretiska konstruktion hävda, att det också är ur skattepolitisk synpunkt någonting synnerligen egendomligt och olämpligt, att en förening tvingas att ge bestämmelser om huru mycket som skall utdelas redan ett

år innan man vet, hur stor vinst, som står till disposition för utdelningen i fråga. Det är naturligtvis svårt att behöva ange en procent härvidlag, innan man känner till, hur stort belopp, det i detta avseende rör sig om.

Jag vågar också påstå, att den rättstillämpning, som blivit en följd av detta villkor, sådant det avfattats i lagen, varit en fullkomlig överraskning för de kooperativa föreningarna. Man har i själva verket nått ett resultat till följd av lagbestämmelsens formulering, som man icke förutsåg då propositionen tillkom, och jag kan icke se — jag hänvisade för övrigt redan i mitt förra anförande till analogien med aktiebolag — att det finnes någon olikhet mot vad som gällde för aktiebolag enligt 1902 års författning.

Herr H e d e r s t i e r n a: Herr vice talman! Jag vill nu ytterligare påpeka att på en punkt, som herr statsrådet läste upp, står det »i anslutning till gällande praxis». Det var just detta, som hände år 1910: vi anslöto oss till den praxis, som vi förut fastslagit. Herr statsrådet har icke kunnat rätta mitt minne i detta fall, utan jag är alldeles övertygad om att det förhöll sig så, som jag sade, att man hade mildrat villkoren för de kooperativa föreningarna genom att inlåta sig på det juridiska resonemang, som jag nyss anförde, nämligen om skattefrihet, när det är fråga om en verklig skuld för de kooperativa föreningarna gent emot dess medlemmar. Det var sålunda en lindring, som då infördes i förhållande till förut gällande praxis, icke tvärtom.

Herr statsrådet sade, att rättstillämpningen sedermera icke blivit sådan som de kooperativa föreningarna tänkt sig. Ja, jag har själv varit med i regeringsrätten och fastslagit den tillämpning det här gäller. Den innebär, att när föreningen först skall bestämma vad som skall avsättas till vissa fonder etc., och den enskilde delägaren sålunda icke vet, att han har en bestämd fordran mot föreningen, då ju föreningen själv får i slutet av året bestämma hur mycket som skall avsättas till fonder och dylikt, bör skattskyldighet finnas. Så fort det åter förhåller sig så, att den enskilde delägaren i föreningen bestämt kan säga: detta är ni skyldiga betala mig har föreningen rättighet att undandraga beloppet från beskattning. Så fort det icke existerar en ren juridisk förpliktelse för föreningen utan man först kan besluta att penningarna skola användas för vissa andra ändamål, så länge måste föreningen icke bara enligt gällande lag — därom är jag fullt säker — utan även enligt riktiga rättsprinciper vara skyldig att betala skatt.

Herr R ö i n g: Herr vice talman! Jag kan inte annat än beklaga framkomsten av den föreliggande kungl. propositionen, varigenom, om den bifölles, ett steg skulle tagas, som jag med min uppfattning i ekonomiska frågor djupt skulle beklaga.

Det är nämligen ett försök från de kooperativa förbundens sida att fastslå, att det netto, som uppkommer därigenom, att en kooperativ förening driver en viss prispolitik, icke skall betraktas som vinst

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.

(Forts.)

Ang.
beskattning
av kooperativa
föreningar.
(Forts.)

och därför icke beskattas. Men vad är det för skillnad, mina herrar, om ett aktiebolag driver en sådan prispolitik, att ett netto uppkommer till förmån för delägarna i bolaget och att en kooperativ förening driver sin affärsverksamhet med samma prispolitik, så att ett netto uppkommer i detta fall till förmån för köparna i den kooperativa föreningen? Såvida jag kan finna ingen. Visserligen avser man med denna prispolitik att befrämja sparsamheten, och nettot kan sedan användas precis i samma syfte som delägarna i ett aktiebolag använda en del av vinsten till t. ex. att göra utvidgningar av sina fabriker, att köpa nya maskiner o. s. v., ty köparna i de kooperativa företagen skulle kunna använda sina sparade medel i framtiden till inköp av egna hem eller något dylikt.

Jag vill inte göra de kooperativa föreningarna annat än rättvisa, men det kan inte vara rätt, att dylika företag till följd av en prispolitik, som medför ett netto, vilket icke är något annat än en vinst, skola gå helt skattefria.

Är det, för att taga ett exempel ur högen, också rättvist, om en sammanslutning av skånska bönder uti en fattig kommun i Småland bedriver ett kooperativt företag genom att bearbeta en torvmosse att skattefrihet skall beviljas även om ett netto uppstår? Vi veta ju litet var, huru som en kommun tack vare en sådan industriell verksamhet måste ådraga sig stora utgifter. Skulle då denna kommun icke få tillfälle att erhålla någon som helst inkomst av den vinst, som uppstår på den kooperativa rörelsen? Följden skulle naturligtvis bli den, att om i dylika kommuner även ett aktiebolag dreve en liknande verksamhet, skulle detsamma naturligen ombildas till en kooperativ förening.

Detta kan jag icke anse vara billigt och rättvist, och av dessa skäl, herr vice talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr K ä l l m a n: Herr vice talman! Jag har begärt ordet endast för att meddela herr Röing, som alldeles nyss kom in i kammaren, att vad han sagt ha andra talare förut framhållit, och det har också blivit bemött.

Härmed var överläggningen slutad. Herr vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Örne avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Örne avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

*Ang.
beskattning
i kooperativa
föreningar.
(Forts.)*

Omröstningen utföll med 64 ja, men 76 nej; och hade kammaren alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den av herr Örne avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 43, i anledning av väckt motion angående ändring i visst hänsende av de vid förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen m. m.

*Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.*

I en inom första kammaren väckt och till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 59, hade herr *Vasseur* yrkat, att riksdagen måtte besluta,

dels att sista stycket av punkt 3:o i de vid förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen skulle erhålla följande lydelse, i stället för den av 1918 års lagtima riksdag beslutade:

Har näringsidkare till någon, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan öva inflytande på företagets ledning och som icke är här i riket skattskyldig för inkomst, som han på grund av sina berörda förbindelser med företaget kan hava berett sig, försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, och har i följd härav inkomsten av företaget blivit lägre, än den eljest skolat bliva, skall inkomsten av företaget beräknas till det belopp, vartill den kan antagas hava uppgått, därest sådana åtgärder icke vidtagits;

dels att till lämplig paragraf i samma förordning måtte fogas ett tillägg av följande innehåll:

Anser kommun eller municipalsamhälle, att näringsidkare inom dess område till någon i annan svensk kommun hemmahörande, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan öva inflytande på företagets ledning, försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, så att i följd därav inkomsten av företaget blivit lägre än den eljest skolat bliva, må kommunen eller municipalsamhället genom besvär till kammarrätten senast före utgången av det år, taxeringen skedde, påfordra, att skulig del av den i den andra kommunen taxerade skattskyldiges inkomst i stället må beskattas i den klagande kommunen eller municipalsamhället;

dels ock att motsvarande bestämmelser måtte införas i de vid förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen.

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.
(Forts.)

I motionen hade tillika yrkats, att, därest riksdagen ej kunde bifalla den av motionären gjorda hemställan, riksdagen måtte besluta, att ovan berörda av lagtima riksdagen 1918 antagna bestämmelser måtte helt och hållet upphävas.

Utskottet hade i sitt i anledning av förevarande motion avgivna betänkande, nr 9, av huvudsakligen formella skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Sedan kamrarna emellertid vid ärendets föredragning återförvisat detsamma till utskottet för ny behandling, hemställde nu utskottet i föreliggande betänkande, att riksdagen, med anledning av herr Vasseurs ovannämnda motion, måtte besluta:

1) att 3 § i de vid gällande bevillningsförordning fogade »Särskilda anvisningar till ledning för taxeringen» skulle erhålla följande ändrade lydelse.

3 §.

Med avseende å — — — — som taxeringsmännen finna skälig.

Har näringsidkare till någon, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan öva inflytande på företagets ledning, försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, och har, uppenbarligen i följd härav, inkomsten av företaget blivit avsevärt lägre, än den eljest skolat bliva, skall inkomsten av företaget beräknas till det belopp, vartill den kan antagas hava uppgått, därest sådana åtgärder icke vidtagits; skolande detsamma i tillämpliga delar gälla, då fråga är om särskilda näringsföretag av samma näringsidkare;

2) att punkt 3:o i de vid förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade »Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen» skulle hava följande ändrade lydelse:

3:o Övriga inkomster av arbete.

Härunder upptagas:

— — — — — jordbruk eller skogsbruk.

Har näringsidkare till någon, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan öva inflytande på företagets ledning, försålt varor till lägre pris eller av honom köpt varor till högre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, och har, uppenbarligen i följd härav, inkomsten av företaget blivit avsevärt lägre, än den eljest skolat bliva, skall inkomsten av företaget beräknas till det belopp, vartill den kan antagas hava uppgått, därest sådana åtgärder icke vidtagits; skolande detsamma i tillämpliga delar gälla, då fråga är om särskilda näringsföretag av samma näringsidkare;

3) att 31 § 1 mom. i) i förordningen om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering skulle erhålla följande ändrade avfattning:

31 §.

1 mom.

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.
(Forts.)

i) att å deklaration — — — om skälen därför; skolande, då avvikelsen beror på tillämpning av sista stycket i 3 § i de vid gällande bevillningsförordning fogade »Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen» eller sista stycket i punkt 3:o i de vid förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade »Särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen», motsvarande underrättelse tillställas jämväl annan här i riket skattskyldig, som, på sätt i berörda stadganden avses, är ekonomiskt intresserad i vederbörande näringsföretag eller kan öva inflytande på företagens ledning, ävensom, där denne har annan beskattningssort, ordföranden i taxeringsnämnden å denna ort;

samt

4) att under 1)—3) omhandlade stadganden i sin ändrade lydelse skulle träda i kraft den 1 januari 1920.

Reservationer hade dock avgivits:

av herrar *Vennersten* och *Olsson* i Kullenbergstorp, vilka föreslagit, att riksdagen måtte besluta, att de av lagtida riksdagen 1918 beslutade tilläggen till resp. punkt 3:o i de vid förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt fogade särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen och 3 § av motsvarande anvisningar vid bevillningsförordningen: »Har näringsidkare till någon — — — icke vidtagits», skulle ur författningarna utgå; samt

av herr *Örne*, som med ett särskilt uttalande instämt i förenämnda reservation.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr *Vennersten*: Herr vice talman, mina herrar! Då detta ärende förra gången var före här i kammaren, tillhörde jag dem, som förklarade, att de trots sina sympatier för motionens syfte ansågo sig böra ställa sig på den ståndpunkten, att man icke för närvarande borde göra någon ändring i den bestämmelse, som förra året antogs. Riksdagen godkände emellertid icke denna uppfattning, utan ärendet blev återremitterat till utskottet. Därmed måste den ståndpunkten uppgivas, att man icke redan nu borde göra en ändring, enär naturligtvis beslutet om återremiss hade till grund den uppfattningen, att något i det avseendet borde göras; man borde undersöka, huruvida man i någon mån kunde främja motionärens önskningsar. Under sådana förhållanden föreföll det mig synnerligen egendomligt, att utskottet slutligen kom till det förslag, som nu föreligger till behandling i kammaren, ty detta förslag råder enligt mitt förmenande ingalunda bot på de olägenheter, motionären påvisat, och än mer, förslaget är enligt mitt förmenande icke ägnat

Ang. ändring i taxeringsanvisningarna. att avhjälpa den brist i skattelagstiftningen, som förra årets beslut här i riksdagen avsåg att avhjälpa.

(Forts.)

På dessa grunder anser jag, att man nu måste avvisa utskottets förslag, såsom otillfredsställande, och bifalla den reservation, som herr Olsson i Kullenbergstorp och jag här avgivit.

Det gäller ett synnerligen ömtåligt spörsmål. Upphovet till det förslag, som antogs i fjol, var ju en önskan att förebygga, att utlänningar skulle kunna, där de hade inflytande över svenska näringsföretag, begagna sig av detta genom en sådan prispolitik, att de bleve antingen otillräckligt beskattade eller icke alls skattskyldiga här i landet och således till förfång för den svenska statskassan gynnade sina egna intressen. Men i en hastig vändning — jag vågar väl nästan kalla det så — kom förslaget att omfatta även inländska företags förhållanden i liknande avseende. Detta i avsikt att avhjälpa de olägenheter, som uppstå, därest ett moderbolag genom dotterbolag i andra kommuner skulle bereda sig förmåner på liknande sätt som utländska företag eller personer, till förfång för de kommuner, där dotterbolagen hade sitt säte. Nu tror jag, att denna brist i skattelagstiftningen måste avhjälpas, och denna lucka fyllas, men jag har den alldeles bestämda meningen, att man måste söka hjälpen på ett annat område, än där riksdagen stannade i fjol.

Jag ber, innan jag i korthet söker belysa detta, att ännu en gång få upprepa, vad jag redan förut sagt, att riksdagen icke längre kan intaga den ståndpunkten, att man icke bör röra vid den skattelagstiftning, som antogs i fjol. Genom återremissen har ju den ståndpunkten blivit underkänd. Återremissen avsåg ju också, att utskottet borde sättas i tillfälle att höra kammarrätten, som i fråga om senare delen av lagstiftningen icke blivit hörd, och det uttalande, som inkommit ifrån kammarrätten, innefattar en sådan belysning av spörsmålet, att man enligt mitt förmenande måste ställa sig på den ståndpunkt, som reservanterna intagit. Jag kan icke finna, att man i kammarrättens uttalande får något hållbart stöd för det förslag, vartill utskottet nu vid den senare behandlingen av ärendet kommit.

Jag antydde nyss, att man borde söka avhjälpa olägenheterna i skattelagstiftningen på en annan väg än den, man i fjol beträdde. Jag tror nämligen, att hela det system, vi här ha infört för utjämnande av beskattningen mellan de här ifrågakvarande olika företagen, tillhörande en intressegrupp, är ogenomförbart och till sina konsekvenser så pass egendomligt och farligt, att det är alla möjliga skäl att söka finna någon annan utväg. Man bör, betänka, vad det innebär, att i taxeringsnämndernas händer lägga det delikata uppdraget, att i dessa fall söka uttröna, huruvida ett dotterföretag eller ett företag, som kontrolleras av ett annat, i sin prispolitik har följt riktiga och rimliga beräkningsgrunder eller ej. Det blir ett subjektivt bedömande, som är utomordentligt svårt, och jag behöver väl bara påpeka en enda omständighet, för att klargöra huru svårlöst denna uppgift blir. Jag tänker på de starka prisväxlingar, som man aldrig kan undvika. Man ser ju, hur en vara kan växla i pris från den ena dagen till den andra, och det är icke lätt att bestämma vad som är varans rätta pris. Dessutom är det något

osunt i, att man vill förhindra företagen att ordna så för sig, att de kunna få sina råvaror till så billigt pris, som möjligt är. Det kan ju vara av yttersta nödvändighet för våra exportindustrier att få råvaror och halvfabrikat till så billigt pris, att de ha lättare att konkurrera på världsmarknaden, och därmed skulle ett ingripande för att i skatteavseende bestämma, vilket som är det riktiga priset, kunna leda till synnerligen stora svårigheter, vilka man, enligt vad det synes mig, icke gjort fullt klart för sig här. Nu är det ju så, att, om ett företag har, icke dotterbolag, men filialer i andra kommuner eller om ett stort fabriksföretag har fabriksanläggningar på skilda orter, så utbildar sig genom beskattningsmyndigheternas arbete så småningom en regel, enligt vilken detta företag beskattas, så att de olika kommunerna få var och en vad dem rätteligen tillkommer. Ett sådant system förefaller det mig, att man skulle kunna tillämpa även i det fall, som här är i fråga, och jag undrar, om det icke skulle leda till större rättvisa och framför allt till, att man icke ingrepe på det sätt, som jag nyss skildrat, och som har de följder, jag också tillåtit mig påpeka.

*Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.*

(Forts.)

Jag kan icke heller se, att det föreliggande förslaget i tillräcklig omfattning förebygger de olägenheter av fjolårets förslag, som motionären påpekat, och alla de principiella invändningar, som förra gången restes mot utskottets betänkande, kvarstå enligt mitt förmenande i sådan omfattning, att riskerna ingalunda kunna sägas ha undanröjts. Herr Örnes reservation vid förra betänkandet, nr 9, visar enligt mitt förmenande ganska tydligt, att så är fallet.

Nu kan man ju säga, att om de olika företagen fusioneras, sammansmältas till ett företag, så skulle man kunna undgå de svårigheter, som jag här påpekat, men det är väl icke önskvärt, att statsmakterna driva utvecklingen in på den vägen, om icke företagen själva av andra naturliga orsaker anse sig böra slå in på denna väg, och jag håller före, att det ur statens skattesynpunkt rentav kan medföra vådor, om man skall försöka att genom vidhållande av fjolårets beslut, oförändrat eller med den avfattning, som utskottet föreslagit, att vi skulle giva detsamma, driva företagen till en eljest icke önskvärd sammanslagning. Det är icke heller uteslutet, att ett bulvansystem skulle kunna uppkomma för att förekomma de olägenheter, som skulle vidlåda lagstiftningen även enligt utskottets förslag.

Utan att nu närmare gå in på ärendets detaljer ber jag, med hänvisning till vad jag redan anført, att få yrka bifall till den av herr Olsson i Kullenbergstorp och mig avgivna reservationen.

Herr Källman: Herr talman! Herr Vennersten har till en början erinrat om den återremiss av bevillningsutskottets betänkande nr 9, vilken skedde den 19 februari. Då jag på grund av en begravnings, i vilken jag måste deltaga, var förhindrad att vara närvarande i kammaren vid den tid på dagen då detta ärende behandlades, så har jag sett efter i protokollet vad som förekom vid andra kammarens behandling av ärendet, och har jag då funnit — jag skall icke trötta med något referat, utan bara i stora drag erinra

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.
(Forts.)

om vad som då förekom — att herr Månsson i Hagaström fruktade, att kooperativa och dylika andra sammanslutningar skulle komma att beskattas ihjäl, och på grund av detta skäl yrkade han återremiss. Herr Vennersten önskade, att bevillningsutskottet skulle undersöka någon utväg för att tillmötesgå motionärernas förslag, och det ansåg han möjligt genom återremiss. Herr Möller trodde, att lagen skulle leda till orättvisa och sålunda riva sönder sådana kooperativa företag som inköpsföretag och dylika fullt lojala och sunda företag. Herr Olsson i Kullenbergstorp ansåg, att vad vi behöva på detta område är en verkligt effektiv lag, som klart sätter skatteskyldigheten i relation till enskilda företag och aktiebolag. Och slutligen trodde herr Månsson i Backa, att »saken var något sjuk», och på den grund yrkade han återremiss.

De herrar, som motiverat sitt återremissyrkande i avseende å de kooperativa företagen, ha fått sina begrepp upplärade genom det beslut, andra kammaren nyss fattade. För deras del föreligger således icke längre någon anledning att hålla på en ändring i ena eller andra hänseendet. Beträffande herr Vennersten medger jag, att för honom — och det har också framgått av hans yttrande — föreligger fortfarande skäl att påkalla ändring i det förslag, som förelåg den 19 februari, lika väl som i det förslag, som här föreligger i dag. Jag kan icke yttra mig om, i vad mån herr Vennersten kan ha rätt, då han säger, att man »i en hastig vändning» har utom utländska också infogat inländska företagare i det fall, varom här är fråga. Det känner Kungl. Maj:t säkerligen bättre, som i fjol framlade det förslag, som av riksdagen då bifölls. Herr Vennersten säger, att kammarrätten icke lämnar sitt stöd åt utskottets nu föreliggande förslag. Det har han delvis rätt i, men jag vill framhålla, att bevillningsutskottet dock föreslagit vissa ändringar just på grund av kammarrättens yttrande.

Utskottet har sålunda föreslagit fyra nyheter: 1) att den pris-sättning, varom här är fråga, skall *uppenbarligen* ha medfört, att priset blivit lägre, 2) att priset icke endast blivit lägre, utan *avsevärt lägre*, 3) att bevillningsutskottet i anslutning till kammarrättens mening utvidgat området till att *omfatta även de enskilda näringsidkare*, som driva företag i två eller flera kommuner, och slutligen 4) att man för att icke i onödan trakassera företagen föreslagit, att taxeringsnämndens ordförande i fall, varom här är fråga, skall *underrätta* vederbörande om den beräkning, som taxeringsnämnden kan ha gjort.

Här har man således försökt tillmötesgå på alla sätt både de meningar kammarrätten framställt och vad man för övrigt kan finna skäligt. Man har emellertid på mycket goda grunder bibehållit det väsentliga i Kungl. Maj:ts förslag från i fjol, som då blev riksdagens beslut. Nu kan det visserligen vara sant, som herr Vennersten säger, att det är ett delikat uppdrag, som anförtros taxeringsnämnderna, och att det kan icke vara fråga om annat, än att det blir det rent subjektiva bedömandet, som blir avgörande. **Ja,**

men det gäller också om högre myndigheter; det är icke fråga om annat än, att det är ett mycket delikat uppdrag, som de skulle få sig ålagt, om de bleve första instans i detta fall, och även därvidlag skulle ju det subjektiva bedömandet komma att bli bestämmande.

Jag tror följaktligen icke, att man vinner något på att vidtaga några mera betydande ändringar, utan i stället att det allmänna förlorar på att avskaffa den lagstiftning, som här är fråga om, och detta utan att lojala näringsföretag eller enskilda på något sätt skadas. Och om herrarna nu icke godkänna de skäl som anförts, så vill jag erinra om att riksdagen antog detta förslag i fjol och att det skall träda i kraft den 1 januari 1920. Det vore väl ganska egendomligt, om riksdagen med öppna ögon 1918 antog en viss bestämmelse att träda i kraft 1920, men sedan avskaffar den året före ikraftträdandet. Nog föreligger det behov av en lagstiftning av denna beskaffenhet med hänsyn till inländska företag, det ha vi ju haft tillfälle att se bevis på i bevillningsutskottets andra avdelning, som mycket grundligt behandlade detta ärende förlidet år. Jag har också de sista dagarna hört åtskilliga exempel på, att det verkligen finnes behov av att kontrollera, var vederbörande skall bokföra vinsten, då det nämligen ofta förekommer, att denna bokföringsmässigt uppstår i sådana kommuner, där skatten är billigast.

Jag hemställer, herr vice talman, med stöd av vad utskottet anfört i sitt betänkande nr 43, om bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr vice talman, mina herrar! Den senaste ärade talaren ansåg, att reservanternas ändringsförslag icke var behöfligt, efter vad som förekommit i afton — jag antar, att det var den votering som vi nyss avslutade, som han ansåg hava löst hela frågan. Det är väl kanhända ändå något förhastat att säga, att denna votering kunnat så kraftig verkan åstadkomma. I varje fall har utskottet lämnat sitt utlåtande, innan den voteringen var gjord, och jag förmodar, att det ändå icke var skälet, varför utskottet ställt sig på den ståndpunkt, som det nu verkligen gjort, utan att det skett av hänsyn till vad som förekommit vid frågans behandling tidigare här i kammaren. När kammaren återremitterade frågan, så kunde åtminstone icke jag få annan uppfattning, än att kammarens majoritet underkände de skäl, som utskottet kom med, och det var huvudsakligast de skälen, att dels hade den här lagen, som beslutats i fjol, icke ännu trätt i kraft, och man hade följaktligen icke någon praktisk erfarenhet av densamma, och dels trodde utskottet, att den icke skulle komma att verka på det sättet, att det egentligen skulle vara någon fara med densamma — utskottet underlät visligen att säga, att den icke kunde verka på ett sätt, som icke var tillfredsställande, men det trodde som sagt, att icke någon omedelbar fara var för handen. Jag ansåg också, att då lagen var antagen, låt vara i en hastig vändning, men icke ännu trätt i kraft och man icke hade minsta praktiska erfarenhet av dess verkningar, det icke precis förelåg skäl

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.

(Forts.)

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.
(Forts.)

att genast besluta en ändring i lagen. De skälen blevo, som sagt, underkända av kammaren, och då kan jag icke få något annat klart för mig, än att meningen var, att utskottet på något sätt borde föreslå en förändring av lagen.

Nu har visserligen utskottet i någon mån föreslagit en dylik ändring; det har i någon mån, om jag får begagna det uttrycket, polerat lagen. För övrigt står i andringsförslaget detsamma, som utskottet förra gången sagt i motiveringen. Men jag tror icke någon av utskottets ledamöter kan påstå, att lagen i och för sig, i grund och botten, är förändrad, utan det är nog ändå så, att taxeringsjämväl annan här i riket skattskyldig, som — — — är ekonomiskt en vinst, som de anse ett företag skäligen böra beskattas efter. Det var det, jag trodde, att kammaren reagerade mot, när vi sist behandlade frågan, och som jag trodde det var alldeles nödvändigt, att man gjorde någon förändring i. När nu kammarrätten ställer sig på den ståndpunkt, som den har gjort, så kan jag heller icke finna, att kammarrätten, som ju är en auktoritet på detta område, har på något sätt ställt sig tillmötesgående mot, att detta skulle i grund och botten vara en lösning.

Det är också en annan sak, som jag finner vara en liten smula betänkligt, och det är det tillägg som utskottet gjort beträffande 31 § punkt 3, d. v. s. »särskilda anvisningar till ledning vid taxeringen». Där står det: »Motsvarande underrättelse skall tillställas jämväl annan här i riket skattskyldig, som på sätt är ekonomiskt intresserad i vederbörande näringsföretag eller kan öva inflytande på företagets ledning.» Ja, såvitt jag kan förstå, är förutsättningen här sådan, att det kan gälla kooperativa föreningar och sådana, i vilka alla delägare äro ekonomiskt intresserade. Och åtminstone om man skall taga tolkningen efter bokstaven och om detta skulle gälla sådana föreningar, så synes det, att man skulle underrätta varenda en av föreningens medlemmar om förändring vidtages i den kooperativa föreningens beskattning. Detta tror jag vore praktiskt omöjligt, och framför allt kan jag icke tro, att det kan leda till någon mindre långt gående beskattningsåtgärd, det får jag lov att säga. Men jag medger, att ställer man sig på samma ståndpunkt som utskottets ärade ordförande och säger, att nu är härmed den kooperativa beskattningen klarerad, och att man är utanför alltihop, ja, då har man tydligen klarat upp allt. Men jag kan icke ha den optimismen och jag får väl säga, att jag trott, att jag ställt mig lojalt till efterrättelse det beslut, som kammaren fattat då den återremitterade frågan, nämligen att kammaren ville undgå, att man skulle få betala skatt efter skattemyndigheternas fria skön, d. v. s. så, som de konstruera fram, att skatten rimligen borde vara. Så uppfattar jag återremissen. Har jag tagit fel, så är naturligtvis den slutledning vartill jag kommit också felaktig. Men jag kunde icke få ut något annat, än att återremissen skulle ha denna innebörd.

Det är icke minst på denna grund, som jag gått med på den

reservation, som här är avgiven och vartill jag, herr vice talman, skall be att få yrka bifall, och jag vill naturligtvis på samma gång yrka avslag på den ändring i 31 §, som utskottet föreslagit.

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.

(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson: Herr vice talman, mina herrar! Denna lagändring har åstadkommit mycket mera rabalder, än den egenligen enligt min uppfattning är värd. Vad är det egentligen som har skett och som har upprört de herrars sinnen, vilka nu vilja ha ändring i densamma? Det har ju varit en sedan gammalt närd önskan, att man skulle i vår lag få inskriven en bestämmelse, varigenom utländska medborgare, som här i landet driva rörelse, skulle hindras att, vare sig de följa det ena eller andra sättet att bokföra sin affär eller att avsluta sina köp, undandraga stat och kommun sin vederbörliga skatteplikt.

När jag under följåret hade att taga ställning till denna lagstiftning, framställde sig för mig ögonbickligen den frågan: om vi finna samma benägenhet bland vissa svenska medborgare, varför skola de ha större frihet än utlänningarna att undandraga sig sin skatteplikt? Det var, mina herrar, en sak, som jag egentligen icke kunde riktigt förstå — kanhända det brast någonting i logiken hos mig — och det tycks även, som om man vore mycket intresserad av att visa, att det här har skett ett *förhastande*. Motståndarna till lagen söka nämligen visa att Kungl. Maj:t icke ägt tillräckligt underlag för att taga steget fullt ut och föreslå, att samma skyldighet, som kräves av den ena företagaren, skall även krävas av den andra. Nu vill jag medge, att när vid ärendets prövning i fjol kammarrätten icke kom att höras i fråga om detta tillägg, berodde det på min oerfarenhet i fråga om skyldigheten att höra nämnda ämbetsverk, även om man gjorde ett sådant här litet tillägg, varigenom lagen även skulle komma att beröra svenska företagare. Någon förändring i den av kammarrätten omedelbart förut godkända principen innebär icke tillägget. Kammarrätten har nu genom bevillningsutskottets medverkan beretts tillfälle att ännu en gång yttra sig om ärendet. Även den strängaste formalitet borde nu vara tillfredsställd.

Nu föreligger ärendet ånyo till riksdagens prövning efter detta yttrande, och utskottet har föreslagit ett par mindre tillägg, varigenom skarpere markeras att vederbörande taxeringsmyndigheter skulle gå försiktigt fram vid lagens tillämpning. För min del anser jag ändringen överflödigt men vill ej motsätta mig densamma. Även mot detta förtydligande har reservation anförts och rent avslag yrkats på hela lagen. Jag frågar mig då: har, sedan detta ärende sist av riksdagen behandlades, tillkommit sådana omständigheter, att riksdagen skall anse sig behöva avslå ett lagförslag, som ännu icke trätt i tillämpning?

Nu har det sagts, att då i alla fall hela kommunalskattefrågan är föremål för omarbetning, så bör det icke vara någon fara om den lag, som riksdagen antog i fjol, nu ändras. Ty det, som man här

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.
(Forts.)

avser, kan rättas till vid lösningen av den stora kommunalskatte-reformsfrågan. Men då synes mig icke heller vara någon fara, om lagen står kvar. Av den anledningen behöver man således egentligen icke korrigera riksdagens beslut från i fjol. Om det vore så lyckligt, att riksdagen icke fattade beslut, som vore mindre övervägda än det i frågavarande, då vore det ingen fara i detta land. För min del har jag alltid betraktat det som en synnerligen viktig angelägenhet i lagstiftningsarbetet, att man icke påkallar ändringar i riksdagens beslut, förrän dessa visat sig i praktiken vara skadliga. De herrar, som ställt sig i bräsch för att nu få detta beslut ändrat, komma kanske att ångra ett sådant förfarande i riksdagsarbetet. Det synes mig, att den uppfattningen också får tagas med i betraktande vid bedömandet av denna fråga. Även om det vore så att ett misstag skett, så har jag den bestämda tilliten till våra taxeringsmyndigheter, att även om de någon gång kunna taga fel, så kan det ändå aldrig komma i fråga, att de på sådant sätt skola fara fram, som man från vissa håll sökt göra gällande under den debatt, som förts om denna lagändring.

Jag yttrade i första kammaren i fjol när detta ärende där behandlades, att jag skulle låta mig angeläget vara att göra förnyade undersökningar för att få klart, huruvida denna lag var av så skadlig verkan, som man då förutspådde i första kammaren. Och det löftet skulle jag också infriat. Emellertid har, sedan jag fällde detta yttrande, riksdagen fattat beslut i frågan, och nu måste lagen prövas innan någon ändring i densamma från min sida kan påkallas. I så måtto delar jag fullt och helt den uppfattning, som herr Venersten tillkännagav sig ha hävdad, då det här ärendet förra gången behandlades och då kammaren emot herr Venerstens önskan återremitterade det till utskottet. Jag anser denna återremiss vara, om icke oriktig så dock icke påkallad utav ärendets vikt och behovet av att få fjolårets beslut ånyo prövat och upphävt. Jag lägger nämligen — jag vill ännu en gång understryka det — en viss vikt uppå, att då riksdagen fattat ett beslut så skall man icke utan synnerligen tvingande skäl ändra detta förr än det i praktiken visat sig olämpligt.

Då man nu särskilt från kooperativt håll varit ängslig för, att denna lag skulle verka hämmande på företag som tillhöra denna rörelse, så vill jag säga, att jag under min trettioåriga verksamhet i arbetarrörelsen och den kooperativa rörelsen aldrig märkt några tendenser inom denna rörelse, som skulle kunna ge anledning till en tillämpning av lagen på sätt man här ifrågasatt. Ty denna lag är ju egentligen avsedd att lägga hinder i vägen för sådana, som uppenbarligen vidtaga åtgärder i syfte att undandraga både kommun och stat dess behöriga andel i företagets vinst. De principer, som tillämpas inom Kooperationen, avse ju att utan någon obehörig spekulation förmedla varorna från producenten till konsumenten, och det skulle vara alldeles märkvärdigt, om en taxeringsnämnd i ett sådant förfarande skulle söka en anledning att frångå vanliga be-

skattningsprinciper. De ha icke mig veterligt hittills tillämpats på ett sådant sätt, att det motiverar den agitation, som har rests emot denna lag. Om *någon* taxeringsmyndighet hittills ådagalagt ett sådant sinne, så kan jag icke föreställa mig, att med det politiska och kommunala inflytande som numera tillkommer de befolkningsgrupper, vilka äro kooperationens bärare, så vill det förefalla målsmännen för den kooperativa rörelsen skola behöva känna sig ängsliga för att i taxeringsmyndigheterna insättas element, som se på denna, som jag tycker, mycket samhällsnyttiga verksamhet på sådant sätt, att de skulle vilja med särskild förkärlek mot denna organisations företag tillämpa denna lag.

*Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.
(Forts.)*

Jag har den bestämda uppfattningen, att de invändningar, som blivit gjorda mot föreliggande förslag, äro i hög grad överdrivna, och ur den synpunkten anser jag för min del det icke vara påkallat att vidtaga någon ändring i föreliggande lag. Då emellertid utskottet på kammarrättens förslag föreslagit vissa jämkningar i lagen, så har jag så mycket mindre anledning att motsätta mig dessa, som de måhända skola vara i stånd att hindra just sådana missbruk, som lagens motståndare sökt framkonstruera. Vid sådant förhållande ber jag kammaren biträda utskottets förslag.

Herr Möller: Herr talman, mina herrar! Jag skulle utan vidare ha låtit mina betänkligheter mot denna lag fara, om jag vore övertygad, att det beslut, som andra kammaren nyss fattade i fråga om kooperativa föreningars beskattning, också i sin tid bleve riksdagens beslut. Men jag måste ju säga mig, med hänsyn till den mycket ringa majoriteten i denna kammare och den mycket stora majoriteten för avslag i första kammaren, att det icke lär finnas några större utsikter för, att Kungl. Maj:ts förslag om kooperativa föreningars avdragsrätt skall komma att av riksdagen bifallas. När jag vidare såg här, att liberala män gingo till storms — åtminstone som jag fattade det — ganska kraftigt mot tanken på de kooperativa föreningarnas utsträckta skattefrihet, så är jag icke ens övertygad om, att denna sak skall kunna få någon tillfredsställande lösning inom t. ex. något år eller sådant, då man kan räkna med en ny sammansättning av första kammaren. Då jag alltså måste förutse, att frågan om de kooperativa föreningarnas beskattning icke genom en annan lag kanske på ganska länge kan komma att bli tillfredsställande ordnad, så kan jag icke för min del avstå från att uttala de synpunkter, som jag har på nu föreliggande ärende. Och trots att jag har kommit — jag medgiver det — i sällskap, som kan synas underligt nog, så måste jag från min utgångspunkt komma till samma resultat som dem, vilka anse att denna lag bör avslås och herr Örnes reservation bifallas.

Jag skall tillåta mig att anföra — så långt jag förstår — ett exempel på en kooperativ rörelse, som obevekligen skulle falla för en lag formulerad på detta sätt. Här står: »Har näringsidkare till någon, som är ekonomiskt intresserad i hans näringsföretag eller kan

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.

(Forts.)

öva inflytande på företagens ledning, försålt varor till lägre pris än de i allmänhet gällande eller vidtagit andra liknande åtgärder, och har, uppenbarligen i följd härav, inkomsten av företaget blivit avsevärt lägre, än den eljest skolat bliva», så skall taxeringsmyndigheten på eget initiativ uppskatta den sålunda undandragna vinsten. Nu finns det i en stad i Skåne fyra kooperativa bageriföretag, som ur medlemmarnas synpunkt varit synnerligen lysande. De ha dels kunnat ge sina medlemmar ett väsentligt större bröd än privatbagerierna till samma pris, och dels ha de till medlemmarna kunnat utdela på de gjorda inköpen under den tid, de deltagit i föreningen, mellan 20 och 22 % årligen. Jag giver mig icke nu in på den ekonomiska princip, efter vilken företagen ledas. Jag bara konstaterar, hur fallet varit. Om nu dessa kooperativa föreningar, i stället för att på beskrivet sätt bereda sina medlemmar en betydande vinst — jag är övertygad om, att vinstsumman för alla dessa föreningar tillsammans före kriget gick upp till över en halv miljon kronor årligen — vilja öka brödets storlek, så att de taga ut vinstfördelningen i form av bröd i förskott i stället för i form av pengar i efterskott, så kommer det uppenbarligen att innebära, att företagen sälja sin vara till förmån för de i företaget intresserade till ett väsentligt billigare pris, än de förut ha gjort och naturligtvis ännu mycket billigare än de privata bagerierna.

Om jag nu överlämnar åt en lokal taxeringsmyndighet att bestämma, huru stor skatten skall bli i detta fall, huru skall då den saken? Jo, under de gångna åren har kommunen haft flera tusen bevillningskronor på grund av den avkastning, som bageriföreningarna haft. Så ett, två, tre lägges verksamheten om efter en annan metod, så att det icke blir någon vinst att redovisa och de där bevillningskronorna försvinna. Nog skall då den lokala taxeringsmyndigheten säga, att en sådan här anordning gå vi icke in på. Här försvinna kommunens skatteobjekt, men vi taxera upp företagen antingen till de vinster, de haft förut, beräknade efter omsättningens storlek, eller också jämföra vi privatbageriernas brödpriser med de brödpriser, som de kooperativa föreningarna ha sålt till, räkna ut den vinst, som borde ha uppstått på den kooperativa föreningens omsättning, och beskatta företaget i överensstämmelse med den vinst, som sålunda kan beräknas.

Jag vill nu framhålla, att detta är icke något uppkonstruerat exempel. Det finns bageriföreningar, som tillämpa den principen i sin verksamhet, att det blir just ingen vinstutdelning, utan de göra endast brödet större och tillgodose sina medlemmar på det sättet.

Nå, vad sker sedan? Jo, det finns icke någon egentlig vinst besparad i företaget. Visserligen är det gamla affärer, så att alltid kunna de stå för en stöt. Men den skatt, som under svåra tider kan påläggas dem på grund av den lokala taxeringsmyndighetens godtycke vid beskattningens utmätande, kan faktiskt bli så stor, att företaget ruineras därpå. Jag vill säga, att det är ingalunda uteslutet, att sådana fall kunna inträffa, om nämligen denna lag isolerad

står kvar och icke den lag, som andra kammaren nyligen beslutat, kommer att tillämpas.

Det är ju på det sättet, att utgångspunkten för den här föreslagna lagstiftningen är de illojala manövrer, som kunna förekomma — och för min del vill jag naturligtvis icke ett ögonblick försvara sådana illojala manövrer — men jag måste säga mig, att det kan icke var någon riktig lagstiftningsmaxim, att därför att det finnes illegitima och illojala historier, som man vill komma åt, så skall man samtidigt dräpa, efter mitt sätt att se, fullkomligt lojala och uteslutande till människornas fördel avsedda åtgärder. Det finnes möjlighet både för illojala och fullkomligt lojala manövrer, men lagstiftningen har icke skiljt på dem. Det är därför, jag för min del icke kan finna detta förslag så tillfredsställande, att jag vågar yrka bifall till detsamma. Det är väl ändå överhuvud orimligt, att man skall, därför att någon är skyldig, även straffa de oskyldiga. Men det kan bli följden av en sådan lag som den här föreslagna.

Det var ur dessa synpunkter, som jag yrkade återremiss, och det är ur dessa synpunkter, som jag nu måste ansluta mig till min partivän i första kammaren, som yrkat avslag på förslaget. Jag måste säga, att jag tycker bevillningsutskottet icke har tagit återremissen på det allvar, som den förtjänade, och det hotades ju också från bevillningsutskottet på förhand med, att om det bleve återremiss, så skulle man minsann få se, att vi bara sprungit iväg och haft huvudet under armen och att det icke skulle bli någon ändring. Jag skulle ha varit nöjd, om till denna lag hade fogats en bestämmelse, enligt vilken de skatter, som bestämmas efter dessa särskilda anvisningar, finge erläggas i efterskott. Jag vill visst icke tillåta, att någon illojalt undandraget sig beskattning. Men jag tror, att här kan ett lokalt intresse komma att störa verkligt goda företag, företag, som alla skulle vilja skydda. Nog vore det lämpligare, om detta finge gå upp till den högsta prövningen, där icke längre den lokala synpunkten, det speciella lokalintresset att få så många bevillningskronor som möjligt, vore dominerande, utan där man vore så mycket som möjligt, för att icke säga fullständigt, befriad från sådana lokala synpunkter vid beskattningen, innan skatten behöfde betalas.

Den här lagen kan icke gärna komma att drabba så synnerligen många företag i landet. Jag kan ju icke på rak arm göra någon uppskattning härvidlag; det torde kanske bli några hundra. Men i varje fall kan icke den skatteintäkt, som det här gäller för samhället att komma åt, vara så betydande för samhällets ekonomi, att denna kommer att bli förstörd, därest icke detta belopp blir betalt i förskott. Men däremot kan det för det enskilda företaget vara en tillräckligt betydande skatt, för att det skall bli förstört, om skatten tages ut i förskott, därest denna är beräknad efter alldeles felaktig grund. Nog tycker jag det vore fullkomligt berättigat, om man i ett sådant fall införde efterskottsbetalning. Det kommer ju i övrigt icke att inverka på systemet för vår skattelagstiftning. Och då hade

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.

(Forts.)

man åtminstone på ett för mig tillfredsställande sätt löst saken. Man finge då naturligtvis lita på, att de olika myndigheter, som kunde komma att pröva en uttaxerad skatt, skulle vara tillgängliga för så pass rättvisa synpunkter, att när utslaget från den högsta myndigheten föll, man kunde lita på, att det var rättvist, vare sig det blev, att skatten skulle betalas eller icke.

Det skulle icke vara så svårt att anföra andra exempel än jag gjort på, huru denna lag skulle kunna få tillämpning på ett område, där jag för min del tycker man har anledning att i stället beskydda medborgarna. Det är naturligtvis från regeringens sida fullkomligt oavsiktligt. Det är heller icke fråga om annat, än att utskottet tänkt endast på illojala företag, men tyvärr utan att tänka efter, vilka verkningarna kunna bli för andra. Men då måste jag i alla fall sluta med ett avslagsyrkande. Det är åtminstone min uppfattning, att man skall kunna utau längre uppskov än ett år komma fram med ett lagförslag, som är tillfredsställande och som drabbar de illojala, men icke de lojala. Och det är väl ändå det riktiga sättet att lagstifta på.

Herr Bårg instämde häruti.

Herr Källman: Herr vice talman! Jag är alldeles nödsakad att säga ett par ord med anledning av herr Möllers anförande. Jag gör det ytterst ogärna, men jag måste åtminstone söka rätta något av vad han anförde.

Min uppfattning är, att om herr Möller läst bevillningsutskottets betänkanden nr 9 och 43 någorlunda noggrant, skulle han ha funnit, att det anförande, han nu här hållit, icke varit av förhållandena påkallat. Jag måste läsa upp några rader, för att bevisa, vad jag här sagt. Bevillningsutskottet säger följande: »Med avseende å stadgandenas betydelse för de kooperativa företagen, i vilkas intresse motionen framkommit, uttalade utskottet förra gången följande: 'Varken Kungl. Maj:t eller riksdagen, som i huvudsak antog Kungl. Maj:ts förslag, synas i denna sak hava haft någon tanke på de kooperativa företagen, och har anledningen därtill givetvis varit, att på det kooperativa området, i vad det omfattar de mera allmännyttiga företagen, hittills icke yppats några osunda företeelser av lighthörande art. Det förefaller därför som motionärens farhågor för de kooperativa företagens räkning skulle vara förhastade.'» Men sedan fortsätter utskottet och säger, att man icke a priori kan utan vidare undantaga Kooperationen, och detta sker med hänsyn till, att det väl kan tänkas, att under kooperativ förklädning kan bedrivas manipulationer, och att det också kan tänkas, att de kooperativa företagen, då begreppet kooperativ förening hittills icke blivit vederbörligen definierat, också kunna bedriva illojala manipulationer. Det är på denna grund, som utskottet icke vill eller kan helt undantaga Kooperationen från den lagstiftning, som det här är fråga om.

Nu står kvar, vad herr Möller anförde och vad som också an-

förts i första kammaren i dag, nämligen att en lokal taxeringsnämnd kan, utan hänsyn till vad riksdagen på detta sätt kan komma att uttala, likväl taxera kooperativa företag enligt den förordningen är beslutade ändringen i anvisningarna. Ja, mot detta kan ingen lagstiftning skydda. Den kommunala taxeringsnämnden har ju rätt att, oberoende av den nu ifrågavarande lagstiftningen, taxera de skattskyldiga allt efter som taxeringsnämnden finner skäligt. Däråt kan ingenting göras, innan högre myndigheter upphävt taxeringsnämndens beslut. Mot detta hjälper ingen lagstiftning. Det skulle jag önska, att jag haft tillfälle att säga i första kammaren åt herr Örne, men jag kan av samma anledning säga det åt herr Möller, och jag antager, att talaren i första kammaren också kan få reda på det.

*Ang. ändring
i taxeringsanvisningarna.
(Forts.)*

Jag har velat framhålla dessa synpunkter, som visa, att motionärens och reservanternas farhågor äro betydligt överdrivna, och att herr Möllers anförande var överflödigt. Han hade kunnat få svar i förväg genom att ordentligt läsa utskottets betänkande.

Herr Vennersten: Herr vice talman! Jag nödgas verkligen beklaga, att diskussionen tagit en sådan vändning, som den gjort. Här är ingen som bestrider nödvändigheten av, att åtgärder vidtagas i samma syfte, som fjolårets beslut avsåg att tillgodose, utan frågan är blott om sättet att avhjälpa förefintliga olägenheter. Jag kan icke få klart för mig, att man genom en återremiss avsåg att göra så små ändringar som möjligt, utan man avsåg att göra ändringar, som voro så effektiva som möjligt för att nå den rättelse, som man ansåg vara nödvändig.

Jag vågar utsträcka mitt beklagande till att även gälla det uttalande, som herr statsrådet nyss gjorde, då herr statsrådet menade, att man icke borde gå ifrån den goda regeln, som även jag tidigare anslutit mig till, att icke ändra ett beslut, som en föregående riksdag fattat och som icke ens trätt i kraft. Herr statsrådet har själv brutit udden av detta sitt påpekande, genom att ansluta sig till ett förslag av utskottet, som ju faktiskt bryter mot denna princip. Även om ändringen icke är så betydande, har man dock föreslagit en ändring i ett beslut, som fattades i fjol. och som ännu icke kommit i tillämpning. När man ger sig in på den vägen, förefaller det mig vara alldeles nödvändigt att se till, att ändringen blir verkligt effektiv och icke får sådana biverkningar, som kunna vara till skada.

Jag vågar säga, att visserligen har herr ordföranden i utskottet sökt lugna farhågorna hos dem, som närmast företräda kooperationen, men den efterföljande diskussionen liksom herr Örnes reservation angiva tydligt nog, att dessa farhågor finnas kvar och att de, som företräda dem, ansett sig icke kunna vara belåtna med utskottets resonemang. Detta kan icke heller bortförklaras på sätt, som herr ordföranden i bevillningsutskottet gjorde, genom att säga, att ingen lagstiftning hjälper mot taxeringsnämndernas försök att beskatta mot lagens anda, ty jag håller före, att om vi gjorde lagstiftningen så klar, tydlig och väl avvägd som möjligt för de speciella ändamål, som den skall tillgodose, så lära vi ha i hög grad

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.

(Forts.)

förebyggt möjligheten för en taxeringsnämnd att fatta beslut, som icke kunna stå sig.

Jag skulle ytterligare blott vilja tillägga en enda sak. Man hänvisar till att utskottet följt kammarrättens anvisningar, men enligt mitt förmenande har kammarrätten i främsta rummet framhållit, att man borde, som i motionen alternativt yrkats, helt och hållet upphäva stadgandet i fråga eller åtminstone inskränka det att »gälla för det fall, att näringsidkare här i riket försäljer varor till eller köper varor av något å utrikes ort bedrivet företag eller där bosatt person». Jag kan icke se, att man här följt kammarrättens, men även om man gjort det, vore detta för mig icke något skäl för att icke biträda utskottets förslag, om jag i övrigt funne det tillfredsställande. För mig är kammarrätten icke en så hög auktoritet, att jag icke kan låta min egen uppfattning gälla mot ett utlåtande från det hållet, om jag finner anledning därtill föreligga. Jag vågar påstå, att om det förslag, som utskottet framlagt, blir riksdagens beslut, så kommer den dag, då vi skola finna, att vi inför en institution i vårt skatteväsende, som blir ohanterlig och kommer att leda till olidliga trakasserier.

Jag har försökt anvisa en annan väg. Jag erkänner, att jag icke är tillräckligt stor auktoritet för att säga, att den är den enda rätta eller ens att den är i allo tillfredsställande, men jag tror, att det är en utväg, varigenom man förebygger de olägenheter, som jag tillåtit mig påvisa och som ingen, såvitt jag hört, här kunnat vederlägga.

Herr Möller: Endast ett litet svar till herr Källman, som var onödigt överlägsen, det får jag säga. Det finns nämligen en fortsättning på det uttalande om Kooperationen, som bevillningsutskottet gjort, och det torde bli mycket tveksamt, vilketdera som kommer att tillämpas i det fall, som jag såsom exempel nämnde i mitt förra anförande. Det står icke blott, att man icke avsett kooperativa företag, utan sedan står det: »Att a priori undantaga Kooperationen såsom sådan från varje tillämpning av ifrågavarande stadgande vore säkerligen icke lämpligt. Det kunde formligen inbjuda till att under kooperativ förklädning bedriva de manipulationer, som lagstiftaren med stadgandet velat förhindra.»

Jag är icke alls övertygad om, att icke taxeringsmyndigheterna i det fall, jag nämnde, skulle stödja sig på denna sist anförda punkt och säga, att här föreligger under kooperativ förklädning en sådan manipulation, som man med lagstiftningen velat förhindra. Saken är den, att utskottet gjort ett försök att åstadkomma en motivering, som skulle kunna fria de kooperativa företagen, men detta försök är efter min uppfattning så svävande och så svagt, att det ingalunda giver stöd för herr Källmans optimism. Jag vill påpeka, att herr Källmans anförande hade lagts så, att därav framgår, som om det egentligen stode i lagen, att kooperativa företag icke skola drabbas av detta. Jag tror icke, att en sådan metod att polemisera är riktig.

Vad beträffar det av herr Källman gjorda påpekandet angående taxeringsmyndigheternas allmänna rättighet att godtyckligt bestäm-

ma de belopp, för vilka man skall skatta, är det naturligtvis sant, men nu gäller det ju, att man vill särskilt ålägga dem att passa på. Om herr Källman har rätt, behövs för övrigt icke alls denna bestämmelse, ty då kunna taxeringsmyndigheterna ju redan bestämma de belopp, efter vilka skatterna skola utgå utan särskild lagstiftning därom.

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.
(Forts.)

Herr Run e: Herr vice talman, mina herrar! Det var nästan rörande att höra den endräkt, som råder mellan herr Vennersten och kooperatorerna. Herr Vennersten stod och stödde sig på deras uttalanden och sade för övrigt till dem, att de icke skulle tro på utskottets försiktiga motivering, ty oavsett denna kunde ifrågavarande skatteparagraf komma att drabba dem ändå. I det ärende, som vi nyss behandlade och voterade om, tyckte jag, att herr Vennersten och kooperatorerna icke precis voro på samma kant. Jag vill blott i förbigående erinra om detta.

När den siste talaren, herr Möller, påstod, att ur denna motivering, som utskottets ordförande läste upp en bit av, skulle man kunna få fram, att det var meningen, att lagen skall tillämpas på kooperationen, så vill jag säga, att det är åtminstone icke meningen, att den skall tillämpas mot den lojala kooperationen. Utskottet säger, att man kan bedriva illojala affärer under kooperativ täckmantel, och det vill icke utskottet vara med om. Utskottets ordförande läste upp en bit av betänkandet, herr Möller läste upp en annan bit, och jag skall nu be att få läsa upp resten, så skola herrarna få höra, vad som står där. Utskottet säger: »Det kunde formligen inbjuda till att under kooperativ förklädnad bedriva de manipulationer, som lagstiftaren med stadgandet velat förhindra, och naturligtvis är det ej uteslutet, att jämväl ett verkligt kooperativt företag kunde i sin prispolitik låta leda sig av här omhandlade illojala bevekelsegrunder.» Det är icke rätt att låta leda sig av illojala bevekelsegrunder, och då får man i alla fall säga, att det måste vara riktigt av taxeringsmyndigheterna att ingripa. Men för säkerhetens skull fortsätter utskottet sedan: »För övrigt torde det kunna antagas, att taxeringsmyndigheterna i praktiken komma att framgå med all försiktighet och göra bruk av stadgandet *endast vid verkliga missförhållanden.*» Är det herr Möllers mening, att om det föreligger ett verkligt missförhållande, en taxeringsmyndighet icke skall få ingripa? Jag tycker, att det är allt skäl att anse, att utskottet härvidlag förfarit med nödig varsamhet. Det har särskilt pekat på, att man skall förfara mycket försiktigt och samvetsgrant och icke ingripa annat än när verkliga missförhållanden föreligga. Det vill mycket till, för att man skall kunna klandra ett sådant utskottsbetänkande och en sådan motivering.

Sedan var det någon, som talade om, att lagstiftningen icke i detta fall skiljer på lojala och illojala manövrer. Jag vill säga herrarna, att skattelagar äro verkligen så svåra att skriva, och i fråga om beskattningen kunna skoj och illojalitet bedrivas på så många olika sätt, och lagen kan kringgås på så många olika sätt, att

Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.
(Forts.)

det ligger i sakens natur, att det icke går att skriva en skattelag så, att taxeringsmyndigheterna genast ha klart för sig, huruvida ett fall skall betraktas såsom lojalt eller illojalt. Så enkelt är det icke. Det veta nog alla, som varit med vid taxeringsförfarande, att det är en av de svåraste saker, som finnes, att verkställa taxering så, att den blir rättvis. Här begäres, att man skall skriva en lag, som icke kan tillämpas illa, men så kan man icke skriva lagar, allra minst skattelagar.

Nu vill jag erinra herrarna om, vad huvudsaken är. Det är meningen att förebygga ett sådant fall som detta: en stor affärsman, som driver grosshandelsrörelse i en stad, har aktiemajoriteten i ett bolag, som bedriver industriell verksamhet i en socken ute på landet vid ett vattenfall eller i en ort, där lämpliga råämnen för fabrikationen finnas. Han kan då själv bestämma priserna antingen så, att förtjänsten huvudsakligen utfaller inom landskommunen, om skatten där är billigare, eller också på det sättet, att han erhåller all förtjänst i staden, där han bor, om han anser det lämpligare. Om vi upphäva detta beslut, har han sålunda i sin hand att kunna taga ifrån en kommun den inkomst, som kommunen rätteligen bör hava, därför att en stor industri drives inom densamma. Kommunen skall hålla skolor åt arbetarnas barn och bevilja den fattigvård, som möjligen erfordras. Kommunen skall kanske i dessa tider bevilja understöd åt arbetslösa arbetare, om icke fabriksidkaren gör det, men någon skatt är kommunen icke säker på att få. Jag frågar herrarna, om detta är rimligt. Jag vill vädja till norrlänningarna i ett fall sådant som följande. Här ligger ett sågverk i en stad vid kusten, vilket driver stora skogsaffärer i en socken uppe i landet. Men man bestämmer priserna så, att det icke blir någon skatt i denna socken, utan skatten tillfaller staden, där sågverket har sitt kontor. Jag frågar, om det kan vara rimligt att gå så till väga, och om det icke är högst nödvändigt, att man verkligen har denna lag.

Herr talman! Denna lag är kanske icke ofelbar, men jag vågar påstå, att den fyller ett verkligt behov, och jag kan säga herrarna också, att även jag i den vägen kan stödja mig på kammarrätten, ty kammarrätten börjar dock sitt utlåtande på följande vis: »Kammarrätten finner särskilda bestämmelser av den art. ifrågakvarande stadganden innehålla, vara erforderliga icke blott — ur fiskalisk synpunkt — då den ena kontrahenten icke är här i riket skattskyldig för inkomst, som genom antydda transaktioner för honom uppstår, utan jämväl — för åstadkommande av rättvis interkommunal beskattning — då båda kontrahenterna äro härstädes i full utsträckning skattskyldiga.» Här ha vi dock ett erkännande av kammarrätten, att denna lagstiftning är nödvändig. Sedan göras vissa anmärkningar, och dem har utskottet försökt rätta sig efter i huvudsaklig överensstämmelse med kammarrättens förslag. Vad vill man mer begära? Nu säger man, att man skall slå sönder denna lag, innan den någonsin är tillämpad, därför att man tror, att det kan hända, att taxeringsmyndigheterna komma att tillämpa lagen dåligt. Det

kan hända, när man stiftar en lag, vilken som helst, att någon kommer att tillämpa lagen illa, men det bör väl icke hindra, att man låter en lag, som fyller ett bestämt ändamål, bestå.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. ändring
i taxeringsan-
visningarna.
(Forts.)*

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid betänkandet fogade, av herrar Vennersten och Olsson i Kullenbergstorp avgivna reservationen; och fann herr vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herrar Vennersten och Olsson i Kullenbergstorp avgivna vid betänkandet fogade reservationen.

Voteringen utvisade 89 ja mot 42 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Bankoutskottets utlåtande, nr 52, rörande löne-reglering för be-fattningshavare, tillhörande vaktpersonalen hos riksdagens verk och myndigheter, föredrogs nu; och yttrade därvid:

*Ang. löne-
reglering för
vaktperso-
nalen hos
riksdagens
verk och
myndigheter.*

Herr B o r g g r e n: Herr talman, mina herrar! Som vi finna av detta utlåtande, ha tre medlemmar av utskottet reserverat sig, i vad rör punkten 6:o). Riksbanksfullmäktige hava här hemställt, att riksbankens vaktmästare skulle få räkna löneförhöjning även för år 1918, och detta därför, att då riksdagen förra året beslutade en löneförhöjning åt tjänstemän och vaktmästare i allmänhet, dessa vaktmästare vid riksbanken blevo alldeles uteglömda. Herr Sommelius yttrade också vid det tillfället i riksdagen, att riksdagen skulle komma ihåg dem till nästa år och ge dem någon ersättning. Nu har emellertid utskottet avslagit denna fullmäktiges anhållan om, att dessa vaktmästare skulle få tillgodoräkna sig något för år 1918, och man kan i så fall säga, att de lida en direkt förlust.

Beträffande några av de andra punkterna finna herrarna också,

*Ang. löne-
reglering för
vaktperso-
nalen hos
riksdagens
verk och
myndigheter*
(Forts.)

att vi framställt en reservation, som går ut på ett bifall till riksbanksfullmäktiges förslag. Fullmäktige hava hemställt till bankoutskottet, att vaktmästarna vid kontoren i Göteborg och Malmö skulle erhålla samma höjning i avlöningsförmåner, såväl beträffande lön som tjänstgöringspenningar, och även i fråga om pensionsunderlag som vaktmästarna vid huvudkontoret. Denna fullmäktiges framställning har utskottet bifallit i vad den rör vaktmästarna vid huvudkontoret, men i vad densamma rör vaktmästarna vid avdelningskontoren i såväl Göteborg som Malmö har utskottet avstyrkt densamma. Vi, som i reservationen yrkat bifall jämväl till fullmäktiges framställning i den delen, ha för vår del utgått ifrån att, då vaktmästarna vid avdelningskontoren i såväl Göteborg som Malmö förut varit jämställda med vaktmästarna vid huvudkontoret, borde de även i detta fall jämföras med dem och likställigheten dem emellan fortfarande upprätthållas. Man borde icke göra någon skillnad, då det gälde dessa nu nämnda avdelningskontor, detta även av den anledningen att i fråga om levnadsomkostnaderna man kan säga, att dessa äro fullt lika höga i Göteborg och Malmö som t. ex. i Stockholm.

Vad sedan gäller vaktmästarna vid huvudkontoret, utgår till dessa en särskild ersättning av 50 kr. per månad jämte dyrtidstillägg därå, och detta erhålla vaktmästarna för posttransporter och utförande av inkassering. Någon motsvarande förmån utgår icke till vaktmästarna vare sig i Göteborg och Malmö eller de övriga avdelningskontoren, trots att man kan säga, att åtskilliga av dessa sistnämnda vaktmästare, särskilt de vid kontoren i Göteborg och Malmö, hava betydande värden sig anförtrodda för transport och inkassering. Det är sådana synpunkter, vi lagt på denna fråga, då vi till utlåtandet fogat denna reservation.

Vad sedan gäller skillnaden i avlöningarna har utskottet, då det gäller kontoren i Göteborg och Malmö, föreslagit för vaktmästarna en lön, som uppgår till 1,750 kr., därav 1,000 kr. lön och 750 kr. tjänstgöringspenningar, medan vi för vår del i enlighet med fullmäktiges förslag hemställt, att dessa vaktmästare skulle erhålla 1,900 kr., därav 1,200 kr. lön och 700 kr. tjänstgöringspenningar. Det är alltså en skillnad på 150 kr. För gårdskarlen vid avdelningskontoren i Göteborg och Malmö hava vi hemställt, att han måtte erhålla vad fullmäktige föreslagit eller 1,450 kr., därav 900 kr. lön och 550 kr. tjänstgöringspenningar. Utskottet har här stannat för 1,300 kr., som skulle utgå med 700 kr. såsom lön och 600 kr. såsom tjänstgöringspenningar. Det är alltså även här en skillnad på 150 kr., beroende på att utskottet gått under fullmäktiges förslag. Även beträffande de övriga avdelningskontor, där man föreslagit en minskning, ha vi yrkat bifall till fullmäktiges förslag, vilket innebär 150 kr. högre löner. Beträffande pensionsunderlaget för dessa vaktmästare ha fullmäktige föreslagit, att det skulle utgå efter 1,600 kr. vid avdelningskontoren i Göteborg och Malmö, men utskottet har stannat vid 1,400 kr. — alltså en minskning på 200 kr. Beträffande gårdskarlen är förhållandet detsamma, i det man minskat detta underlag till 1,100 kr. från, såsom det föreslagits, 1,300 kr., och för-

vaktmästarna vid de övriga avdelningskontoren har man gått ned till 1,200 kr. i stället för, såsom man föreslagit, 1,400 kr.

Nu finner jag för min del, att då fullmäktige föreslagit en ökning för dessa vaktmästare vid de olika avdelningskontoren ha de också naturligtvis haft goda skäl för detta, och det riktiga hade därför varit, om utskottet följt fullmäktiges framställning. Ty man får väl ändå utgå ifrån, att fullmäktige, som ha överinseendet över och hand om såväl huvudkontoret som de olika avdelningskontoren, också äro de rätta att bedöma denna sak, så att vaktmästarna bli ungefär likställda. Nu beklagar jag, att riksdagens andra kammare skall gå med på utskottets förslag och pruta ned för några vaktmästare med 150 kr. för var och en. Jag finner, att dessa vaktmästare ha förvisso icke för mycket betalt, och då hade det åtminstone varit riksdagens andra kammare mera värdigt — och även utskottet — ifall man verkligen gått på fullmäktiges förslag. Vi ha nu framställt en reservation men på grund av den grundlag, vi ha, kunna vi icke framställa något yrkande om bifall till densamma, och jag beklagar verkligen, att man icke skall vara i tillfälle att göra det, ty jag tror, att i så fall skulle vi åtminstone fått andra kammaren att gå med på densamma. Jag har dock icke kunnat underlåta att, då riksdagen nu går att fatta beslut i denna fråga, åtminstone säga några ord, då det gäller dessa vaktmästare, och såsom min mening uttala, att man här hade bort följa fullmäktiges hemställan.

*Ang. löne-
reglering för
vaktperso-
nalen hos
riksdagens
verk och
myndigheter.
(Forts.)*

Herr Branting: Herr talman! Jag ber att i det väsentliga få instämma i vad som yttrats av den föregående ärade talaren. Jag tror, att det varit mycket önskvärdt, att utskottet i denna punkt gått bankofullmäktiges hemställan fullt till mötes och låtit dessa vaktmästare komma i åtnjutande av de fördelar, som de ha anspråk på att få sig tilldelade, eftersom de genom en olycklig omständighet icke kommo med vid uppgörelsen i följ. Man hoppades då, att den saken skulle kunna rättas till i år. Detta har emellertid strandat på de principiella beständigheter, som utskottsmajoriteten haft gentemot att på något sätt låta ett sådant tillägg få retroaktiv karaktär. De, som bli lidande på detta, ha naturligtvis svårt att fatta en sådan principiell ståndpunkts obeveklighet. Jag skall emellertid icke riva upp någon diskussion om den saken. Någon gång ha dock undantag gjorts, men jag förstår de betändigheter, man för varje gång rest däremot.

Det jag vill göra är däremot att rikta en vänlig hemställan till utskottets medlemmar att, då det kommer — som jag har anledning hoppas — inom de allra närmaste dagarne en hemställan från bankofullmäktige och de vaktmästare själva, som det här gäller, att åtminstone det lilla förskott, som de fått på grund av de svåra tiderna, måtte få styrkas, så att de slippa återbetala det, att då åtminstone denna framställning måtte kunna av utskottet beviljas och dessa vaktmästare sålunda icke stängas från möjligheten att kunna göra åtminstone den framställningen gällande. I den förhoppningen har jag för närvarande icke något yrkande. Det

*Ang. löne-
reglering för
valkperso-
nalen hos
riksdagens
verk och
myndigheter.
(Forts.)*

hela ligger så illa till, att propositionen icke kan framställas på reservationen, då den går utanför vad som föreslagits av utskottet och utskottet ensamt har motionsrätt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

*Ang.
ändringar i
avlönings-
staten för riks-
gäldskontoret
m. m.*

Härefter förelåg till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 53, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående vissa ändringar i avlöningsstaten för riksgäldskontoret m. m.

I anledning av en utav fullmäktige i riksgäldskontoret hos bankoutskottet gjord framställning angående vissa ändringar i avlöningsstaten för riksgäldskontoret m. m. hemställde utskottet, att riksdagen måtte

A. besluta,

1:o) att den nuvarande registrators- och kanslisttjänsten i riksgäldskontoret skulle förändras till en sekreterartjänst med avlöningsförmåner till de för tredje lönegraden i riksgäldskontorets stat bestämda belopp;

2:o) att inom riksgäldskontorets kansli skulle inrättas en notarietjänst med de för andra lönegraden i nämnda stat bestämda avlöningsförmåner;

3:o) att inom riksgäldskontorets kameralbyrå skulle inrättas två nya ordinarie tjänster, varav en i andra lönegraden (förste bokhållare) och en i första lönegraden (kammarskrivare) samt inom revisionsbyrån en ny tjänst i första lönegraden (kammarskrivare);

4:o) att å riksgäldskontorets stat skulle uppföras fem nya kvinnliga biträdesbefattningar, av vilka en av högre grad och fyra av lägre grad;

5:o) att avlöningen för sekreterartjänsten ävensom för de ovan omförmälda nya tjänsterna och kvinnliga biträdesbefattningarna skulle utgå från och med den 1 januari 1920 och från samma tidpunkt uppföras i riksgäldskontorets avlöningsstat;

B. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för tiden från och med den 1 juli 1919 till samma års slut inom kameralbyrån därstädes förordna en tjänsteman i andra graden mot en avlöning, icke överstigande vad enligt gällande stat tillkomme en motsvarande befattningshavare;

C. medgiva,

1:o) att innehavaren av den nuvarande registrators- och kanslisttjänsten H. N. Ekedahl finge berättigas att omedelbart efter det han tillträtt befattningen såsom sekreterare uppbära ett ålderstillägg inom tredje lönegraden i avlöningsstaten för riksgäldskontoret;

2:o) att fru Selma Strömbom, född Vesterlund, finge, därest hon befordrades till kvinnligt biträde av högre grad, berättigas att såsom personligt lönetillägg uppbära skillnaden mellan hennes nuvarande års-

arvode, 2,600 kornor, och det avlöningsbelopp, som enligt avlöningsstaten utginge till kvinnligt biträde av nämnda grad samt

D. besluta,

att mom. d) i § 32 avdelning 2 i riksgäldskontorets reglemente skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»till arvoden åt extra ordinarie tjänstemän och vaktmästare i riksgäldskontoret samt till belöning för extra arbeten inom kontoret äga fullmäktige att använda ett förslagsanslag av 60,000 kronor för år.»

Vid utlåtandet voro likväl fogade reservationer:

av herrar *Kristensson* och *Edbom*, vilka föreslagit,

a) att riksdagen, med bifall till vad utskottet i övrigt hemställt, måtte besluta att i stället för den föreslagna fyra tjänsten i 2:a graden å riksgäldskontorets kansliavdelning skulle inrättas en ny tjänst i 1:a graden på förordnande tills vidare; och

b) att förslaget, i vad det avsåge rätt för den nuvarande innehavaren av 2:a gradtjänsten å riksgäldskontorets kansliavdelning att vid uppflyttning i 3:e graden omedelbart komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i denna grad, icke måtte av riksdagen bifallas; samt av herr *Gustafsson* i Örebro, vilken förklarar sig instämma i omfördälda reservation, såvitt anginge det under a) framställda yrkandet.

Sedan *punkten A)* föredragits, anförde

Herr *Kristensson*: Herr talman! Vid här föreliggande betänkande har jag jämte två andra ledamöter av bankoutskottet fogat reservation emot utskottets under A. punkt 2:o gjorda hemställan, att inom riksgäldskontorets kansli måtte inrättas en ny notariatjänst med de för andra lönegraden bestämda avlöningsförmåner. För vår del äro vi med om att inrätta en ny tjänst å riksgäldskontorets kanslibyrå, men vad vi reserverar icke kunna vara med om är, att denna tjänst redan nu från början sättes i andra graden. Om riksdagen här skulle bifalla vad utskottet hemställt, skulle det innebära, att på riksgäldskontorets kansliavdelning skulle komma att finnas en tjänsteman i fjärde graden, en i tredje graden och en i andra graden, men ingen i första graden, och vidare ett kvinnligt biträde i den allra högsta graden med avlöning betydligt utöver normalgraden, d. v. s. att här skulle det förhållandet komma att äga rum, att under det våra vanliga ämbetsverk förete typen av en kägla, där man i första graden har rätt många arbetskrafter och ett fåtal i toppen, få vi här vända käglan upp och ned med många arbetskrafter i toppen, men nedtill, i första lönegraden, ingen enda.

Med all respekt för det kvalificerade arbete, som kan förefinnas på riksgäldskontorets kansliavdelning, undrar jag dock, om det är till den grad olika arbetet i våra andra ämbetsverk, som också ha mycket kvalificerade uppgifter sig förelagda, att det verkligen

Ang.
ändringar i
avlönings-
staten för riksgäldskontoret
m. m.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
avlönings-
staten för riks-
gäldskontoret
m. m.
(Forts.)

är av den art, att det icke finnes några som helst göromål för en första gradens tjänsteman i riksgäldskontoret.

Nu ha fullmäktige motiverat den nya tjänstens uppställande i andra graden därmed, att man för den befattningen skulle behöva en jurist. Jag vill då för min del erinra om, att riksgäldskontorets sekreterare, en fjärde gradens tjänsteman, är jurist. Den nya tredje gradens tjänst, som utskottet förordat, skulle komma att besättas av den nuvarande registratören, herr Ekedahl, som tillika är jurist. Då vidare det förhållandet äger rum, att förste deputeranden i riksgäldskontoret, alltså huvudchefen för såväl denna byrå som för övriga byråer, är juridiskt utbildad, förefaller det mig, att, när man sålunda på denna avdelning har tillgång till icke mindre än tre jurister, skulle man, tillfälligt åtminstone, kunna reda sig med en person, som måhända icke hade juridisk utbildning.

Vi reserverar föreslå, att denna befattning tills vidare tillsättes på förordnande, så att man kan få erfarenhet om, huruvida befattningen kan fyllas med en första gradens tjänst, då man, om man nu sätter till en man på ordinarie stat, och ser, att han icke kan fylla de nödvändiga kvalifikationerna, icke skulle kunna göra en ändring däri. Därför föreslå vi alltså, att denne befattningshavare tills vidare tillsättes som första gradens tjänsteman på extra stat, och om det sedan, då man fått erfarenhet om arbetet, skulle befinnas nödvändigt, att ovillkorligen den fjärde mannen eller den tredje, hur man nu räknar, på denna byrå måste ha juridisk utbildning, finns det ju möjlighet för fullmäktige att om ett par år inkomma till riksdagen och föreslå ändring i detta hänseende, men för närvarande kan jag icke finna, att fullmäktige i detta fall anfört tillräckliga skäl för riksdagen.

I allmänhet brukar ju icke riksdagen bevilja nya befattningar i högre grad, än vad som är oundgängligen nödvändigt, och därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen, i vad den avser moment 2:o nämligen bifall till punkt a) i min reservation. Då vi komma till aydelning C., skall jag, herr talman, be att få framställa yrkande i fråga om den andra delen av reservationen.

Herr B o g r e n: Herr talman! Som kammaren finner av riksgäldsfullmäktiges till bankoutskottet ingivna, i utskottets förevarande utlåtande intagna redogörelse för behovet av ökade arbetskrafter inom riksgäldskontoret, har man på kanslibyrån därstädes tvenne ordinarie tjänstemän och fyra extra ordinarie. Redan detta visar ju en viss disproportion, som icke är önskvärd. Här redogöres tydligt för det arbete, som där utföres, och i vilken överraskande grad detta arbete har ökat under de senaste åren, samt huru det samma nästan uteslutande fordrar viss kvalificerad arbetskraft. Särskilt hade detta gjort sig kännbart i fråga om riksgäldssekreteraren, som hela tiden har varit nödsakad att använda registratören som sitt ständiga biträde. Denne senare, herr Ekedahl, vilken arbetat som tjänsteman i snart 20 år, sitter inne med just de kvalifikationer, som närmast fordras av en sekreterare i riksgäldskon-

toret, ty han är språkkunnig, så att han obehindrat sköter riksgäldskontorets utrikes korrespondens.

När det nu är ofrånkomligt, att det fordras en man som sekreterare med dessa kvalifikationer, har utskottet icke funnit något att invända mot fullmäktiges förslag att uppflytta den nuvarande registratorn till sekreterarplats, d. v. s. från andra gradens tjänst till tredje gradens tjänst.

Återstår då att besätta registratorsbefattningen. Fullmäktige redogöra här för, vilka uppdrag denna tjänsteman har och måste ha, och de förslå, att, då titeln registrator täcker för litet av mannens arbete, befattningen skall benämnas notarie. Även här i denna tjänst fordras juridisk kapacitet. Man torde måhända vid hastigt eftersinnande finna ett visst berättigande i vice ordförandens påpekande av, att det är rätt märkvärdigt, att det skall fordras så många jurister på kanslibyrån, men förklaringen ligger nära till hands, om vi tänka på det arbete, som här utföres, och särskilt alla dessa järnvägsfrågor, som här handläggas, frågor, vars handläggning ovillkorligen fordra juridisk kunskap och juridisk förmåga, varför också fullmäktige för närvarande ha en jurist, som tjänstgör på extra ordinarie stat. Av de två amanuenser, som nu tjänstgöra i riksgäldskontoret, är nämligen den ene juridiskt utbildad, och det gäller endast att få en motsvarande ordinarie notariebefattning, som då kan besättas med en jurist.

Under sådana förhållanden har utskottet icke kunnat annat än tillstyrka, vad fullmäktige här föreslagit, varför jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets förslag i förevarande punkt.

Herr E d b o m: Herr vice talman, mina herrar! Då man går att göra så vittomfattande förändringar i ett ämbetsverk, som nu här komma att ske, bör man ju gå fram med en viss försigtighet, och det är denna synpunkt, som har gjort, att icke heller jag kunnat ansluta mig till det resultat, vartill utskottet kommit.

Som redan relaterats, ha fullmäktige framställt förslag om, att den nuvarande registratorn skulle flyttas upp till sekreterare och till tredje lönegraden på stat. Mot denna hemställan, som från fullmäktiges sida varit väl motiverad, ha vi icke heller rest något motstånd, men då det sedan gäller den andra ordinarie tjänst, som här föreslås, ha vi ändå måst reagera inför att redan nu vid första början upprätta en ordinarie andrageradstjänst. Man får väl i alla fall medge, att då verket hittills rätt sig med två amanuenser och man är villig att ge den ene av dem fastare anställning, bör man ändå icke låsa fast tjänsten genom att man redan nu inrättar en andra gradens tjänst. Det kan ju i framtiden visa sig, att verket kan reda sig med en första gradens tjänsteman på denna plats, och det må man väl ändå säga, att det blir ganska svårt, att, om man nu förordar en person till andrageradstjänsteman, åter flytta ned honom till första graden.

Det är också vid bedömandet av denna sak att räkna med, att

*Ang.
ändringar i
avlönings-
staten för riksgäldskontoret
m. m.
(Forts.)*

Ang.
ändringar i
avlönings-
staten för riks-
gäldskontoret
m. m.
(Forts.)

så sent som år 1916 skedde en genomgripande omorganisation av riksgäldskontoret, och, då nu utskottet gått tillmötes, så långt det gjort, anser jag för min del ingen anledning föreligga, att upprätta en ny andra grads tjänst på denna byrå.

Jag skall därför också, herr vice talman, be att få hemställa om bifall till det av herr Kristensson här framställda yrkandet.

Herr Bogren: Jag vill fästa den ärade talarens uppmärksamhet på ett visst förhållande. Herrar reservanter gå med på vad utskottet här har föreslagit, nämligen att den nuvarande registratör, som står i andra lönegraden, uppflyttas i tredje graden, till sekreterare, men sedan vilja de, efter vad jag kunde förstå av den siste ärade talarens anförande, låta den lediga andragsgradstjänsten stå vakant, och så vilja de tillsätta en ny tjänst i första graden. Det finns ingen tjänsteman i första graden på kansliet, och det är icke här fråga om att tillsätta någon sådan, ty man kan icke nöja sig med de kvalifikationer, som man kan fordra av en tjänsteman med den avlöningen. Det är, som sagt, icke fråga om att skaffa en ny andragsgradstjänst, utan det är fråga om att återbesätta den. Det blir naturligtvis så, att den nuvarande innehavaren av tjänsten blir befördrad till sekreterare. Då blir hans plats tom, och det blir endast fråga om att återbesätta den. Det är icke alls fråga om någon ny tjänst, utan fråga om att återbesätta den, som blir ledig.

Herr Bäcklund: Herr talman! Jag står antecknad som närvarande vid detta ärendes behandling inom utskottet, och det är alldeles riktigt, men jag var icke närvarande vid justeringen. Jag hade inom utskottet röstat för det förslag, som sedan reservationsvis framlagts, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Kristensson: Herr talman! Blott ett par ord! Det föreligger här ett missförstånd från herr Bogrens sida, ty för närvarande finns det två ordinarie tjänstemän på nu ifrågavarande byrå, nämligen riksgäldssekreteraren och den här i debatten omnämnde herr Ekedahl. Meningen är nu, att det förutom de befattningar, som dessa två innehava, det skall upprättas en ny tjänst, och det är den, som utskottet vill sätta i andra graden, men reservanterna däremot i den första.

Efter härmed slutad överläggning gav herr vice talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på bifall till samma hemställan med den ändring däri, som föreslagits i mom. a) av den utav herrar Kristensson och Edbom avgivna, vid utlåntandet fogade reservationen; och förklarade herr vice talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten A) av utskottets förevarande utlåtande nr 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang.
ändringar i
avlönings-
staten för riks-
gäldskontoret
m. m.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i mom. a) av den utav herrar Kristensson och Edbom avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 36 ja, men 59 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan med den ändring däri, som föreslagits i mom. a) av den utav herrar Kristensson och Edbom avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Punkten B).

Utskottets hemställan bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten C)*, begärdes ordet av

Herr Kristensson, som anförde: Herr vice talman! Jag skall be att få yrka bifall till den i betänkandet fogade reservationen i den del, som avser punkten C. mom. 1:o), d. v. s. beträffande förslaget att nuvarande registrator, som enligt fullmäktiges förslag skall befordras från den andra grads tjänst, han innehar, till en tredje grads tjänst, som kammaren nyss beslutade å kansliavdelningen, skulle samtidigt som han alltså befordras till högre grad få tillgodoräkna sig fem år före intjänandet av första ålderstillägget. Han skulle alltså få tillgodoräkna sig dessa på den befattning, han nu tillträder från den lägre graden, och få omedelbart komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i den högre graden. Detta beviljas nästan undantagslöst aldrig av riksdagen utom i de fall, då lönen jämte de intjänade ålderstilläggen i den lägre graden överstiga begynnelselönen i den högre graden, då riksdagen brukar medgiva, att man får tillgodoräkna sig ett ålderstillägg. Då så icke är fallet med riksgäldskontorets lönestat, och då alltså ett bifall till utskottets hemställan i denna punkt skulle fullständigt strida mot de löneregleringsprinciper, som löneregleringskommittén och statsutskottet konsekvent hävdad, kan jag icke annat än yrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Nils Nilsson* i Kabbarp, *Björck*, *Bengtsson* i Norup och *Pehrsson* i Bramstorp.

Vidare anförde

Herr *Bogren*: Herr talman! Det är ju riktigt vad den ärade talaren anförde om, att det endast är i sällsynta fall, som riksdagen

Ang.
ändringar i
| avlönings-
| staten för riks-
| gäldskontoret
m. m.
(Forts.)

gått den vägen att låta en befattningshavare så att säga i förväg upp-
bära ett ålderstillägg, men det har dock hänt och hänt upprepade
gångar. Här har utskottet funnit skäl föreligga att göra denna fram-
ställning till riksdagen. Faktum är, att denne Ekedahl, som det
är fråga om, har i många år skött sekreterarsysslan, och han gjorde
det, innan den nuvarande sekreteraren tillsattes. Ekedahl var då
den närmaste mannen till att bli antagen som sekreterare, men som
han vid det tillfället var klen till hälsan och sjuklig, vågade han
icke söka platsen, men tjänsten har han skött och uppehållit i flera
år och nedlagt sin mesta tid just på sekreterargöromålen eller sär-
skilt den del därav, som jag i föregående anförande tillät mig peka
på, nämligen utrikeskorrespondensen. Då denne man suttit i andra
gradens tjänst, men faktiskt tjänstgjort å tredje graden, då han
dessutom gjort sig känd för sällsamt flitigt och uppoffrande arbete —
hans arbetsdag är icke vare sig sex eller åtta timmar, utan till och
med tio eller tolv timmar — och då han med anledning av den låga
lön, han haft under dessa år, är i synnerligt stort behov av detta
ålderstillägg på 500 kronor, har utskottet funnit sig böra tillstyrka
riksdagen att lämna honom detta, icke som en dusör, utan som myc-
ket väl förtjänta pengar. Det torde vara sällsynt, att en tjänsteman
stått i lägre grad i så många år och gjort tjänst i högre grad, som
vad fallet är med Ekedahl.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Bogren förenade sig herrar *Lindvall, Jonsson* i Gum-
boda och *Sommelius*.

Herr Edbom: Herr vice talman! Jag skall icke på något
sätt bestrida, att denne tjänsteman, som det här är fråga om, har
tjänstgjort länge på den plats, han nu i fortsättningen kommer att
bekläda, men det kan icke hjälpas, att ett sådant tillvägagångssätt,
som utskottet föreslår, ändock kommer att verka menligt på våra
löneregleringsprinciper i framtiden. Det vore, som herr Kristensson
anmärkte, skäl att gå med på en sådan framställning, därest det
skulle visa sig, att han i den nya anställningen finge sämre, än vad
han hade i den gamla, genom att han däri hade intjänat ålderstill-
lägg, men jag skall med några siffror visa, att det icke i detta fall
förhåller sig på det sättet. Han har i den grad, han nu innehaft,
en lön av 4,800 kronor jämte två intjänade ålderstillägg om tillsam-
mans 1,000 kronor. Om vi utgå från, att den provisoriska lönereg-
lering, som riksdagen beslutat för statskontorstypen, även kommer
till tillämpning på tjänstemän i riksdagens verk, skulle han vid
denna provisoriska lönereglering i sin gamla tjänst få 900 kronor,
och om vi också gå ut från, att det beslut, som andra kammaren
fattat i dyrtidstillägsfrågan kommer att bli riksdagens beslut,
skulle han i dyrtidstillägg i den graden få 4,459 kronor. Tillsam-
mans gör detta 11,159 kronor. Uti sin nya befattning, d. v. s. när
han flyttats upp i tredje graden, får han en grundlön av 6,400 kro-
nor. Han skulle i den graden, om han finge det provisoriska löne-

tillägget, få ett tillägg av 1.000 kronor och i dyrtidstillägg efter samma beräkning som nyss 4.704 kronor, eller tillsammans 12,104 kronor. Han kommer således upp i en merinkomst på den nya tjänsten, oaktat han icke där får uppbära ålderstillägg, på 945 kronor. Det föreligger således enligt min uppfattning intet som helst skäl för att bevilja framställningen om att tilldela honom ett omedelbart ålderstillägg. Vi måste dock i alla fall förstå, att om man beträder en sådan väg, komma framställningar än från det ena hållet och än från det andra, och vi måste ändock hava någon ryggrad, även när det gäller statstjänstemännen, annars komma vi in på det sluttande planet.

Jag skall be att få yrka bifall till herr Kristenssons framställning.

Herr Björck: Herr talman! Ehuru jag redan genom att instämna med en föregående ärad talare tillkännagivit min ståndpunkt, har från bankoutskottets talesman framlagts en motivering av den beskaffenhet, att jag tror, det är i sin ordning, att en allvarlig gensaga riktas däremot och mot bankoutskottets mycket underbara hemställan. Säkerligen är bankoutskottet att lyckönska, att icke vår gamle, högt värderade kamrat Carl Persson i Stallerhult är här i kväll och synar något närmare i sömmarna de nya principer, som utskottet vill inaugureras.

Det antyddes av herr Bogren, att samma principer skulle ha tillämpats vid föregående tillfällen. Det skulle vara av mycket stort intresse för kammaren att få närmare upplysning om de fall, som därvidlag åsyftades. Alldeles säkert är, att hittills i alla de fall, då faktiskt en löneförbättring för vederbörande tjänsteman inträtt i samband med uppflyttning i högre tjänstegrad, har det varit en undantagslöst tillämpad regel, att lönetur i den nya graden icke får räknas. Jag vill också erinra därom, att senast i år har på åttonde huvudtiteln från statsutskottet gjorts anmärkning i två fall mot statsverkspropositionen, när det ifrågasatts att vaktmästare skulle få inräkna sin föregående tjänstgöring för beräkning av ålderstillägg, trots de bestritt alldeles *samma* tjänst, men anslaget utgått i annan ordning än den hädanefter tillämpade.

Nu har från herr Bogrens sida återopats, att den dagliga tjänstetiden i detta fall vore synnerligen lång. Ja, då är det rätta bote-medlet att inrätta tillräckligt antal tjänster, men det skall icke kompenseras genom oberättigade ålderstillägg. Då det vidare anföres, att vederbörande är i synnerligt stort behov av detta ålderstillägg, vilket jag icke alls betvivlar, får denna synpunkt lika litet vara avgörande för riksdagen, då det gäller att medgiva ålderstilläggsberäkning. Och vad slutligen gäller herr Bogrens tredje argument, att vederbörande befattningshavare tjänstgjort som sekreterare, så måste jag för min del säga, att detta är ett ytterligt betänkligt argument. Ty vad blir konsekvensen, om det skulle godkännas? Helt enkelt, att varje vikariat i högre tjänst måste tagas i beräkning vid bestäm-

Ang.
ändringar i
avlönings-
staten för riks-
gäldskontoret
m. m.
(Forts.)

mande av ålderstillägg efter vunnen befordran till sådan högre tjänst.

Jag förmenar sålunda, att intet hållbart skäl av utskottet anförts till stöd för den föreslagna åtgärden. Däremot medför ett bifall till densamma högst betänkliga konsekvenser. Egentligen har bankoutskottet självt i det utlåtande, vi nyss här behandlade, fällt domen över den föreliggande framställningen, då det i ett liknande fall yttrade om ett förslag, som var framställt av riksgäldsfullmäktige, att det innebar »ej allenast en i ögonen fallande avvikelse från hittills gällande praxis, utan jämväl ett fastslående av en ny princip vid löneregleringars genomförande, vilken torde vara ägnad att medföra oöverskådliga konsekvenser».

De orden äro, herr talman, fullt tillämpliga på det fall, det här gäller, och jag får med erinran härom hemställa om avslag på utskottets hemställan och bifall till förevarande reservation.

Herr S o m m e l i u s: Herr talman! Jag får till min ledsnad erkänna, att jag är skäligen svag i allmänhet i de komplicerade lönefrågor, som här förekomma och som i vanliga fall behandlas av bankoutskottet. Det är därför icke så mycket att undra på, om man en eller annan gång kan bidra till felaktiga beslut.

Men att bankoutskottet skulle vara till den grad pliktförgäta, som den siste ärade talaren framställde det, hade jag verkligen icke tänkt mig. Jag är för övrigt icke någon beundrare av den formalism, han därvidlag lagt i dagen, en formalism, som synes flörera i allra högsta grad inom det parti, som han själv tillhör. Det är ingalunda en lätt sak att åstadkomma en lönereglering, som kan stå sig emot en så sakkunnig kritik, som den siste ärade talaren kunde prestera naturligtvis på grund därav att han själv tillhör löntagarnas kategori. Jag anser icke, att bankoutskottet kan hava förtjänt en så allvarlig reprimand från den siste ärade talarens sida.

Jag har intet annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr B o g r e n: Herr talman! Det var ju ganska skarpa domar, som den ärade talaren på Göteborgsbanken funnit sig föranlåten att rikta mot bankoutskottet. Bankoutskottet är ju naturligtvis i herr Björcks ögon så undermåligt, att det är rent av en ära för utskottet, att han fann det värdigt sin kritik.

Jag skall be att få upplysa den unge riksdagsmannen om, att vi här i riksdagen flera gånger just fattat liknande beslut, t. o. m. om vaktmästare. Det var icke, herr Björck, länge sedan denna kammar tillerkände vaktmästare Johansson, då han överflyttades till riksgäldskontoret, rätt att omedelbart få lyfta ett ålderstillägg. Och i år är det föreslaget, att han skall få lyfta ytterligare ett ålderstillägg. Det skall bliva ganska intressant att se, om herr Björck lika frenetiskt kommer att motsätta sig även detta. Dessutom vill jag erinra den aktade ledamoten av statsutskottet om, att hans hänvisning till min mycket saknade kamrat, herr Carl Persson i Stal-

lerhult, bär jag med jämnmod. Carl Persson var med i statsutskottet 1908, när järnvägsmännen nästan över lag tillerkändes förmånen att få räkna sig till godo ett ålderstillägg i förskott. Jag är icke nu i tillfälle att ge flera exempel, då jag icke har protokollen här. Men det anförda torde vara nog för att visa, att mitt uttalande icke var till den grad undermåligt, som herr Björck fann för gott att reducera det till.

Dessutom är det en liten sak, som jag finner vara nog så vemodig. När vi skola skipa rättvisa, varför skola vi icke göra det konsekvent? Då vi nu vilja hjälpa, så böra vi väl göra det såväl på det ena hållet som på det andra, förtjänsten, där den gör sig gällande, och behovet, där det finnes. I det fall, där vi nu vilja hjälpa, är det visserligen fråga om en man i tjänstemannaställning, en tjänsteman, som i många år, såsom jag tillåtit mig framhålla, har arbetat i högre grad. Varför skall just han icke få lyfta ett ålderstillägg, innan det är intjänat i den högre graden, då andra kunna få det? Jag tycker, att det är något hårt.

Jag sade visserligen inom bankoutskottet, när det var fråga om, att vaktmästare Johansson skulle få ett ålderstillägg i förväg, att denna princip icke vore god, och att man borde följa den endast i särskilda undantagsfall. Och där fann jag icke någon särskild anledning föreligga. Ty Johansson får högre lön, på samma gång som han får räkna sig ett ålderstillägg till godo. Men den tjänsteman, som det här är fråga om, vilken i tjänsten nedlagt ett så kolossalt arbete och haft sina förmåns vitsord om, att han i denna sin tjänst arbetat från tidiga morgonen till sena kvällen, han får icke lyfta något ålderstillägg. Varför, mina herrar, skall just han utgöra ett undantag från regeln — ja, icke från regeln, men från det sätt, på vilket vi beviljade t. ex. vaktmästare Johansson denna förmån.

Jag ber, herr talman, fortfarande att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Björck: Herr talman! Jag har endast tillåtit mig att här framhålla, att intet av de skäl, som av den näst föregående ärade talaren framfördes, enligt min mening är hållbart. Den »dom», som herrar Sommelius och Bogren ondgjorde sig över, var ju *bankoutskottets majoritets eget uttalande* i ett föregående betänkande om en framställning, som även den lika flagrant stred emot de principer, som av riksdagen tillämpas vid löneregleringar. Jag har endast gjort mig till målsman för den uppfattningen, att skall man i ett utskott hålla ytterligt hårt på, att sådana undantag icke få förekomma, så bör man också i andra utskott vara angelägen om att det blir enhetlighet i hithörande ting. I annat fall råkar man in i det rena kaos. Ingen skulle säkert veta, huru det i det ena eller andra fallet skulle ordnas, utan avgörandena komma att fällas uteslutande på grund av rena tillfälligheter vid en prövning, där man såge till det föreliggande personliga fallet och icke kunde ledas av de all-

Ang.
ändringar i
avlönings-
staten för riks-
gäldskontoret
m. m.
(Forts.)

Ang.
ändringar i
avlönings-
staten för riks-
gäldskontoret
m. m.
(Forts.)

männa regler, som måste vara normgivande å ett så betydelsefullt område som det här ifrågavarande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr vice talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på bifall till samma hemställan med den ändring däri, som föreslagits i mom. b) av den utav herrar Kristensson och Edbom avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkten D).

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs vart för sig bankoutskottets utlåtanden:

nr 54, angående avlösningsförbättring för de kvinnliga biträdena vid riksdagens verk och myndigheter; samt

nr 55, i anledning av väckt motion om ändring i fastställda grunder för resekostnadsersättning till riksdagens ledamöter för resa till och från riksdagen.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden föreslagit.

§ 10.

Härpå föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av herr Normans m. fl. motion, nr 404, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 355, angående anslag till lantmåteriväsendet m. m.; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 11.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av herr Roséns inom första kammaren väckta motion nr 128 om ävägbringande av utredning beträffande åtgärder för skapande av förbättrade kommunikationer med Tärna socken och Vilhelmina sockens fjällbygd blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Slutligen föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 630, innefattande delgivning av nämnda kammares

beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning av väckta motioner dels angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om inrättande av professurer i socialpolitik vid universiteten i Uppsala och Lund, dels ock om åvägabringande av utredning och förslag i fråga om inrättande av professurer i nationalekonomi inom filosofiska fakulteterna i Uppsala och Lund; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

§ 13.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

- nr 205, angående anvisande av anslag till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende;
- nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till tryckning av doktorsavhandlingar; och
- nr 207, angående anslag till undersökning av svenska folkmål.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

- nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig förhöjning i dagavlöningen för manskapet vid armén m. m.;
- nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig förhöjning i dagavlöningen för visst manskap vid marinen;
- nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående tillfällig löneförbättring under år 1920 för viss personal vid armén;
- nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt viss personal vid marinen;
- nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av utrikesdepartementet samt förstärkning av Sveriges representation i utlandet jämte en i ärendet väckt motion;
- nr 145, i anledning av väckt motion om inlösen till staten av elektriska belysningsanordningar i vissa kasernetablissemang;
- nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken jämte en i ämnet väckt motion;
- nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökat statsbidrag till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn m. m.;
- nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg för år 1919 åt biskoparna i Härnösands stift E. F. Löngren och i Luleå stift O. Bergqvist;
- nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för krigstidsunderstöd under ecklesiastikåret 1919—1920 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt

vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden samt angående statsbidrag för anställning av distrikts-sköterskor jämte i dessa ämnen väckta motioner;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor jämte en i ämnet väckt motion;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts under sjunde huvudtiteln av propositionen om tilläggsstat för år 1919 gjorda framställning rörande åtgärder för prisreglering å ved; och

nr 153, i anledning av väckt motion angående lönereglering för häradsbarnvårdarna;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften;

nr 45, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å kaffe och kaffesurrogat;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror; och

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om uppskattning av mark i och för framdeles skeende taxering till jordvärde- eller jordrättestegringskatt m. m. ävensom en i ämnet väckt motion;

banokutskottets utlåtanden och memorial:

nr 57, i anledning av justitieombudsmannens framställning angående ändring i avlöningsvillkoren för registratör-kanslisten vid justitieombudsmansexpeditionen;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3, 4, 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 59, i anledning av väckta motioner om skrivelser till Kungl. Maj:t angående pensionering av änkor och barn efter statstjänare, vilka ej hava rätt till pension;

nr 60, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkt 9 i bankoutskottets utlåtande nr 46 i anledning av väckta motioner om pensioner och understöd från allmänna indragningsstaten; och

nr 61, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande pensioner och understöd;

första lagutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14, 15 och 23 §§ i lagen den 13 juni 1902 angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område ävensom i ämnet väckta motioner; och

nr 42, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning för viss tid i rätten att bortföra stråfoder m. m., dels ock i anledning därav väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 95, i anledning av väckta motioner angående minimipris vid inköp för statens räkning av korn utav 1919 års skörd inom Jämtlands, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län samt angående inköp för statens räkning av år 1920 inom landet skördat vete, råg och korn;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående doentstipendium och studieunderstöd vid skogshögskolan;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig lönereglering under år 1919 för vissa befattningshavare å ordinarie stat inom den civila statsförvaltningen ävensom angående förstärkning av de till avlönande av vissa extra befattningshavare inom samma förvaltning samt till vikariatsersättningar m. m. anvisade medel jämte en i ämnet väckt motion allt i vad rör jordbruksärenden; och

nr 98, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande jordbruksutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa egnahemsväsendet berörande frågor jämte sex i ämnet väckta motioner;

första särskilda utskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 358 med förslag till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri jämte inom riksdagen i ämnet väckta motioner, dels Kungl. Maj:ts proposition nr 354 med förslag till ändrad lydelse av § 49 regeringsformen och §§ 18 och 24 samt § 38 mom. 1 riksdagsordningen jämte inom riksdagen i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ett planmässigt tillvaratagande av statens jorddonationer till jordbruket, industrien och städerna.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Larsson* i Kroken under 10 dagar fr. o. m. den 23 maj,
» *Nilsson* i Bonarp » 5 » » » 23 »
» *Karlsson* i Nynäshamn » den 22 maj, och
» *Björck* » 6 dagar fr. o. m. den 24 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12,10 på natten.

In fidem
Per Cronvall.